

Varpas išeina kas mėnuo.
Parsisiųdinamoji metų
prekė:
Rusijoje (kuvertuose) 5 rub.
Prūsijoje (Vokietijoje)
ir Austrijoje 4 mk.
Amerikoj ir kitur . . 5 mk.

VARPAS

Atskiro numerio prekė
20 kapeikų.

Apgarsinimai priimami
Varpe po 10 kap.
už eilutę arba jos vietą.

politikos, literatūros ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Lenkų tautininkai ir lietuviai.

Knygutėje „Program stronnictwa demokratyczno-narodowego w zaborze rossyjskim“ (Kraków, 1903, psl. 59) išaiškinta lenkų demokratų-tautininkų siekimai ir visa jų politika, kurią jie varo ir nori varyti rusų užimtoje „lenkų žemėse“. Iš knygelės matyt, jogei lenkų tautininkams rūpi „visos Lenkų žemės“ politika ir reikalai; jie norėtų ilgai nuil sulaukti, kad atgytų senovės Lenkai, susidėję iš tų žemių, kuriose gyvena dabar patys lenkai, lietuviai ir rusinai, jie tikisi, kad iš tų tautų susiorganizuos naują, demokratiškai-tautiška, savarankė „Lenkų viešenybę.“

Mums, lietuviams, tų lenkų grupos programa tiek tėra šiuo tarpu įdomi, kiek iš jos matyti tie lenkų tautininkų siekimai, kurie susiduria su mūsų norėjimu subusti, sukilti iš miego ir gyventi kiek savarankiškiaus, ne vergiškai, gyventi tokiu gyvenimu, kuris būtinai reikalingas mūsų, kaip atskiros tautos ir atskirų tautos žmonių, gerovei. Taigi, skaitant knygelę, pirmiausia krinta lietuviui į akį, jogei su „svetimtaučiais“, gyvenančiais istoriškamjame ir geografiškamjame „Lenkų plote“ drauge su lenkais, būtent su tokiais „svetimtaučiais“, kaip lietuviai, rusinai ir pagaliaus vokiečiai, lenkų tautininkai norėtų susižinoti ir gyventi dermėje ir santaikoje; vienok, jei minėtieji gaivalai imtų kame grumties su lenkiškumu, sunkindami jam savarankišką kultūros darbą, mažindami lenkų kultūros įtekme ir mėgindami juos išstumti iš jų įgyventų sėdybų, — tų tautininkai ketina spirties kiek įmanydami ir griauite griauti visą tų „svetimtaučių“ savarankišką darbą (psl. 19, 20). Tautininkai numanę, jogei drauge su „Lenkų žemės svetimtaučių“ kilimu einas priešingas ir pavojingas lenkų idėjai rusų vyriausybės tvirtėjimas, todėl jie ir negalį žiūrėti į tą kilimą per daug malonia akimi (psl. 20). Žiūrėdami į visą dalykų stovį iš to pažvilgio, jie teip pagaliaus nugalvoja: „jei mes, prizadėdami jaunos, kilančios tautos tiesas, apleistume tas stovyklas, kurias, varydami tiek amžių savo kultūros

darbą, turime užėmę savo pasieniuose, mes leistume tų vietų žmones tik svetimai, grobėjų kultūrai suryti“ (psl. 21).

Kalbėdami tiesiog apie lietuvius ir jų siekimus, lenkų tautininkai pasirodo turį apie juos tokias „žinias“: lietuviui pradėję kilti pirmiausia Suvalkų dalyje ir kilę, žinoma, prieš lenkus, kaipo tariamuosius savo nu puolimo kaltininkus, paskui suvalkiečių pėdomis ėmę kilti ir kitų vietų lietuviai ir sudūsį palengva visa etnografiškoji Lietuva; patys rusai pradžioje lietuviams, kaipo lenkų priešininkams, pritardavę; vienok ilgai nuil pirmojo laiko maskoliovimas (pierwotne moskalofilstwo), kuris buvęs pradžioje ženklinga lietuvių judėjimo gairele, pradėjęs nykti, nykęs, nykęs ir visiškai išnykęs . . . , ir ėmę lietuviai grumties . . . su rusais (p. 54). Tą nužvelgtąjį lietuvių norėjimą grumties su rusais lenkų tautininkai pagiria. Visame vienok mūsų judėjime jie turį pastebėję ir ką kita, ne visai gera: kai-kurie lietuvių šovinistai ir politiškai nesubrendusieji vadovai įsigėidę, kad apšviestieji „Lietuvos lenkai“ nebeplatintų Lietuvoje lenkiškojo apšvietimo, pamestų savo lenkiškąją kalbą ir imtų kalbėti . . . lietuviškai (p. 55); tie vadovai visai užmiršę, kad Lietuvos žmonės, kaipo katalikai, gavę iš Lenkų civilizaciją ir priėmę jų kultūros papročius, turėtų, esą, žinoti, jog lietuviai „negali būti išskirti iš būsimosios Lenkų viešpatystės ploto“ ir, plėtodamiesi savotiškai kultūros keliu, politikos reikaluose turi būti kuo-tvirčiausiai susijungę su lenkais (p. 55). Taigi lenkų tautininkai, pastebėję geruosius ir silpnuosius lietuvių judėjimo savotiškumus, tarp ko kito jų įtekmingumą ir mokėjimą piauities su rusais, ir rūpindamiesi atgaivinti savo plačią viešpatystę, iš kurios Lietuva negalinti būti išskirta, norėtų susižinoti su lietuvių judėjimo vadovais ir gyventi su jais tikroje santaikoje (p. 56); už savo gerą širdį vieno jie nuo mūsų reikalauja, būtent — kad lietuvių vadovai priimtų iš jų programos šiuos mažmozius ir tekančias iš tų mažmožių priedermes:

a) lietuvių tautos judėjimas, kuriam rūpi, kad lietuviai galėtų kultūriškai gyventi kaipo

atskira tauta, politikos reikaluose eina išvien su lenkais;

b) tose dvasios ir visūmenės gyvenimo šakose, kurioms neištenka lietuvių kalbos ir kultūros, lietuviai naudojami lenkų kalba ir semiasi visa, kas jiems reikalinga, iš lenkų kultūros sandėlių, darbuodamiesi drauge su lenkais apie rusų darbo sugriovimą;

c) gyvenantiems Lietuvoje lenkams lietuviai pripažįsta tiesą varyti joje lenkų kultūros darbą (p. 56).

Apreiškę tokias sandoros sąlygas jie taip pagaliaus mums, lietuvių profanams, kuriems ne visa dar aišku, sako: „lenkų demokratų tautininkų vadovai rūpįs auklėti lenkiškumą ir steigti, kiek galėdami, visoje Lietuvoje, visose jos visūmenės, kultūros ir politikos gyvenimo šakose, lenkų darbą“ (p. 57). Kiek anksčiau, toje-pat knygelėje (p. 52) paminėta, kąd tas lenkų kultūros ir politikos darbas jau turįs Lietuvoje ir savo tvirtą organizaciją.

Išvedimai iš tų lenkų nusakymų turėtų būti kiekvienam lietuviui labai aiškūs. Turbūt neklysiu, jei pasisakysiu taip juos tesupratęs: 1. jei lenkų tautininkai panorės kuomet įvesti Lietuvos bažnyčiose lenkų kalbą, jei vers mūsų tautos žmones lenkais, jei skersai ir išilgai platįs Lietuvoje lenkų kultūrą, — lietuviai tik privalo tylėti ir gėrėtis jų darbštumu; 2. jei kokioje, kaip antai Šiaulių, bažnyčioje yra šventomis dienomis lenkiškai sakomi pamokslai miesto žmonėms (miestiečiams, miesto tarnaitėms ir davatkom) len-

kais versti, — lietuviai tur kantriai tylėti, nes čia jau yra „lenkų sėdyba“, kurios Lietuvos kėlėjams jie neapleis; 3. Lietuvos didūmenės ir bajorų, kaip vienos lietuvių tautos dalies, būti negali, nes jie, mūsų bajorai ir didūmenė, yra tik „Lietuvos lenkai“; 4. jei lietuviai rūpindamiesi savo tautos reikalais, panorėtų darbuoties kiek sąvarankiškai, jie nusizengtų prieš lenkus, nes būtų užmiršę, jogei politikos reikaluose jie privalė pirma pasiklausti, ką pasakys jiems tikrieji Lietuvos vadovai, lenkų demokratai-tautininkai; 5. lenkų tautininkams tas tegalės įtikti Lietuvos veikėjas, kuris, dirbdamas tautos darbą, grumsis prireikus ir su savo broliais, jei tie kuomet nepanorėtų nugarmėti lenkų politikos ir kultūros nasruose (tą savo norą lenkų tautininkai atvirai išreiškia kalbėdami tiktai apie žydus, su kuriais, žinoma, nereikalingos jokios ceremonijos: nuo žydu tiesiai reikalaujama, kad eitų išvien su lenkais pagaliaus ir tē, kame lenkų tautininkams rūpės suvaržyti žydu visūmenės rolė, p. 22).

Smarkūs, kaip matome, lenkų tautininkai, nejauki jų politika. Su ta politika, kurią jie varo ir žada varyti, mēs jau gerokai esam apsipratę: Kauno ir ypač Vilniaus vyskupai ir kiti mūsų kunigų vadovai jau seniai varo tą pačią lenkų kultūros politiką, lenkų tautininkai visur trukdo kaip trukdė mūsų tautos savarankišką gyvenimą... Santaika, dermė... gražūs žodžiai, bet lenkų tautininkų programoje jie skamba vien... piktai ir veidmainiškai. Ir jokios santaikos ir dermės su jais negali būti.

Lietuvos bajoras.

FELJETONAS.

Rašomosios kalbos reikalai ir naujo konkurso reikalingumas.

Mūsų, kaip ir kiekvienos tautos, savotiškumai, apsireiškina ne tiktai atskirais žodžiais, bet ir ištisais pasakymais, ypatingais žodžių sujungstymais ir tam tikrais kalbos sakiniais. Patįs kalbos žodžiai, galime drąsiai sakyti, tebėra žmonėse nesurankioti, nesurašyti, žodžių sujungstymai į tam tikrus pasakymus ir ištisus sakinius, sakinių su kitskitu sudėstymas įvairioms, platesnėms apšviesto žmogaus mintims išreikšti — nėra dar, kaip priderant, ištirti ir išaiškinti; klasikų, kurie savo veikalais galėtų kitiems rašytojams visiškai atstoti ir kalbos vadovo vietą, — neturime. Viso to verksmingo kalbos stovio pasekmės labai aiškios: 1. rašytojas besipenėdamas svetima literatūra ir svetimašalių mokykla, dar nepradėjęs dirbti, gerokai pa-

miršta savo žmonių kalbą; toks rašytojas, kad ir labai norėtų suvartoti savo darbams ir darbeliams žmonių kalbos įstatymus, to pasiekti dabar negali, ir noroms-nenoroms turi rašyti Lietuvos žmonėms ne lietuvių kalbos įstatymais, svetimais savo kalbai išreikšimais ir sakiniais; 2. žmonėms tokių rašytojų darbai, dėl jų kalbos nepaprastumo arba visiško jos įstatymų išklaipymo, esti labai sunkūs skaityti arba ir visiškai yra neprieinami.

Veržte veržiasi klausimas: kas gi daroma, kas gi reikėtų daryti, idant būtų ne taip, kaip yra dabar? Daroma šit kas; vienas-kitas jaunosios kartos atstovas pažiūri kar-tais į P. Kriaušaičio gramatiką, stropiai skaito savo tautiečių darbus, radęs juose ką gera iš atžvilgio į kalbą tuoj rūpinas įsidėmėti, idant prireikus galėtų suvartoti savam tikslui, klausos ir teiraujas, kaip ką nusako ir patįs žmonės kalbėdami su juo apie ūkio ir šėip-jau reikalus, sutikęs kame vadinamąjį ar tariamąjį kalbos žinovą rūpinas išgauti iš jo

atsakymus ant abejojamųjų kalbos klausimų ir t. t. Ir aš esu vienas iš tų, kurie tariasi savo kalbos, kaip reikiant, nemoką ir jos mokėjimo reikalingumą supranta, — iš tų, kuriems kalbos dalykuose, įieškant pakakinamųjų atsakymų, tenka nemaža teirauties; ir mane, nors tarp žmonių gyvenu ilgakai ir rašytojų darbus pažįstu gerokai, dažnai ima visokie abejojimai, būna ne per daug mėš klaipome savo raštuose žmonių kalbą ir tokiu būdu savaimi, nekieno neverčiami, palengva išsigimstame.

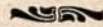
Mūsų rašytojai ypač baisiai, man rodos, klaipo savo kalbos sintaksio įstatymus: viena, žmonių kalba, iš atžvilgio į sintaksį, daug kuo, matyti, skiriasi nuo rašomosios kalbos; antra, — mūsų kalbininkai klausinėjami visi vienu balsu išranda mūsų rašomojoje kalboje daugybę sintaksinių barbarizmų. Duodi, žmogus, kokiam „kalbos žinovui“ pataisyti straipsnelio ar kokio platesnio darbo kalbą, ir ką gi matai? Jei kalbos žinovas nėra per daug apsipratęs su rašomąja šių dienų kalba ir ima to darbelio kalbą naginėti atsidėjęs, savarankiškai, — pataisytas straipsnelis sunku bepažinti: teip kartais „žinovas“ perdirba to raštelio kalbą. Beskaitant perdirbtą straipsnelį kartais, pagaliaus, apmaudas pašoksta: argi mėš teip mažai temokame savo tėvų kalbą? Argi ji, išėjusi iš-po mūsų plunksnos, būtų teip bartina, tokia ydinga, kaip sprendžia ją taisydamas tas beširdis gabineto žmogus, — tas „kalbos žinovas“? Kad nesiremtų jis į žmonių kalbą, kad neteisintų savo taisyčių vienu kitu iš žmonių kalbos paimtu pavyzdžiu, kurio žmogus pats kaži-kodėl būvai visai nepabojęs, — visai nenorėtumei juo tikėti ir rašytumei, kaip rašęs. Bet teip nėra: „kalbos žinovas“ priminė tau pavyzdžiui iš žmonių kalbos vieną-kitą sakinelį ir reikalauja, kad reikšdamas tam tikrą savo straipsnelio mintį eitumei tuo, jo nurodytuojų, žmonių kalbos taku. Tau, žinoma, nepakanka vieno to nurodymo, norėtumei žinoti, argi tavo tikslui būtina reikalinga buvo eiti tuo, ne kitu žmonių kalbos takeliu, argi to žinovo tvirtinimas yra tikrai paremtas kalbos įstatymu, ne vienu-kitu atskiros tarmės pasakymu, — ir jis palengva, tarytum uoste uozdamas, ima iš visų pašalių, iš savo užrašų, laikomų dažnai be tvarkos, ir šaipjau šaltinių krapštyti tau kitų kitokių pavyzdžių, jau labiau tavo tikslui įtikimų. Ką bedarysi? Imi palengva savo įgytoms iš rašomosios kalbos žinioms nebetikėti ir tiesiog manyti, be nebus tos tariamosios žinios tiktai giliai įsmigusiai Lietuvos inteligente kalbos prietarai?

Žinoma, ir kalbininkas nelygu kalbininkui: vienam labiau yra parūpęs kalbos žodynas, kitam žodžių etimologija, kitam kalbos sintaksis, kitam ir šis ir tas — gramatika ir šaipjau tautos reikalai, kitam gi nė šis nė tas — nė jo tautiečių rašomoji kalba, nė kiti jo tautos reikalai. Antra vertus, beveik visi jie gyvena ne Lietuvoje, taigi sunkiai prieinami; beveik visi apskrovę visokiu pašaliniu darbu, pelnosi duoną kuo kas įmanydamas, skirdami savo tautos reikalams, kiek tie liečia rašomąją kalbą, tiktai atliekamą nuo kitų darbų ir darbelių laiką. Priemeni jiems žmogus neatidėtinus rašomosios kalbos reikalus, ir jie su tavim, apskritai kalbant, tinka, vienokis tiek, kad visa metę imtų ir parašytų ištisą, pilną, kritišką, pakakinantį šių dienų inteligento reikalus lietuvių kalbos sintaksį, kitaip sakant — nevisiškai sutinka. Kuo gi jie mėgina „išsisukti“? Dažniausiai tenka girdėti teip nusakant: ištas sintaksiai parašyti reikia daug, labai daug darbo — 1. reikią iširti ir sužinoti linksnių (tas skyrius Kriaušaičio gramatikoje beveik visai nelieštas), prielinksnių, veiksmazodžio formų vartojimas, ir reikią visa tat sužinoti ne iš vienos kokios atskiros tarmės faktų, bet iš pavyzdžių, nužvelgtųjų daugelio Lietuvos vietų tarmėse; 2. sintaksyje reikią išvesti iš žmonių kalbos įstatymai atskiroms sakinio dalims, kurios rašant reiktų, esą, teip sustatinėti, kaip to reikalauja žmonių kalbos dvasia; 3. įvairūs mūsų kalbos sakinių skyriai, kiek jie apsireiškina žmonių kalbos faktais, turėtų, esą, būt išaiškinti kritiškai, pilnai, veizdziai ir įtikimai; 4. paėmęs iš atskiros tarmės kokią kalbos ypatybę, sintaksio autorius privalo nurodyti ypatybės vartojamą vietą, sustatyti tą ypatybę su tam tikrais kitų tarmių pavartojimais ir nurodyti jos vartojimo tribas ir reikalingumą (Kriaušaitis, duodamas tokius pavyzdžius, kaip „sulyg gerumo geras“, aiškiai neparodė, jog prielinksnis sulig yra teip vartojamas keliose rytinių augštaičių tarmėse ir visiškai atsako kitų augštaičių ir žemaičių pavyzdžiams — „gerumo geras“ ir „dėl gerumo geras“, ir tokiu būdu savo darbėliu nenoroms suklaidino rašytojus, ėmusius vartoti tą prielinksnį plačiai, daug plačiau, ne kaip galėtum išvesti iš tos rūšies jo gramatikos pavyzdžių; beto, jisai veizdziai neparodė, kuris pasakymas iš tų trijų ir kuomet tinka minėtuose pavyzdžiuose); 5. sintaksio sustatytojas privalas gerai pažinti rašomąją kalbą ir jos ydas, idant jas galėtų tam tikrai suskirstyti, aiškiai parodydamas, kodėl jos, kaipo nesutinkančios su žmonių kalbos dvasia, yra atnestinos ir kitais pasakymais pakeistinos;

6. jo darbo skaitytojas turėsias tiesą reikalauti, kad pačiame darbe būtų atsakymai ant visų jo sintaksio dalykuose abejojimų, ant visų maž-daug painių sintaksio klausimų; paėmęs sintaksio vadovėlį skaitytojas turėsias tiesą jieškoti atsakymo, kada ir kuriam tikslui gali būt vartojama kad, kada ir kame — idant, kuomet ir kaip išreiškiama priežastis, kada ir koku būdu išreiškiamas tikslas — pilnai (atskirais sakiniiais) ir trumpai (tam tikrais išsireiškimais), kada kokie pasakymai nesutinka su žmonių kalbos dvasia ir todėl negali turėti vietos mūsų rašomojoje kalboje...; 7. kada būsią toksai sintaksis, rašytojai galėsia stovėti ant tvirto pagrindo ir prirėikus lengva būsią padaryti iš jo ištraukos, dogmatinis vadovėlis, prieinamas pradžiamoksliams ir šėipjau žmonėms, kuriems visos smulkmenos rūpėti negal. Visais šitais nurodymais kalbininkai nori pasakyti, jogei sintaksis parašyti nelengva — reikią daug, labai daug darbo: maža dirbus, maža būsią ir naudos.

Tokie kalbininkų galvojimai, ar šėip ar teip ėmus, juk nėra visiškai be pagrindo, be pamato: jų svajojamąjį kalbos vadovėlį, kad jis „pavirstu kūnu ir gyventų tarpo mūsų“, mes ne tiktai neatmestume, bet ir naudotumėsi juo, kaip koku darbu, būtinai reikalingu teip apšviestam lietuviui, teip ypač rašytojui - veikėjui. Pasakysiu dar daugiau: prisitaikindami prie tų darbo sąlygų, tarp kurių gyvena mūsų kalbininkai, prie jų „vargų-negalų“, prie jų neparangumo, prie jų neįgalėjimo ar nemokėjimo atsidėti didesniam darbui nuveikti, — neprisitaikinus juk sunku kas rimta sulaukti, — mes pasielgtume kaip žmonės, moką, prirėikus, suvartoti savam tikslui sunkiausias sąlygas, tarp kurių lemta gyventi tautai ir jos kėlėjams. Prisitaikinimas gi prie gyvenimo šitame dalyke ar nebūtų geriausias toks: ar nėatsiras kokia rimta lietuvių draugovė arba koks turtingas tarp lietuvių labdarys, kuris galėtų apskelbti konkursą geram sintaksio darbui parašyti, tokiam darbui, kurs tikrai galėtų pakakinti šių dienu apšviesto lietuvių kalbos reikalus? Konkurso reikalavimai turėtų būti aiškūs, dideli, bet ir darbo premija neturėtų būti maža: kalbos žinovas galėtų dirbti atsidėjęs, metės tam kartui kitus savo darbus, — jam reikės juk daug kas iširti, suvaikyti, reikės ilgokai tarp „žmonių“ pagyventi. „Išmesti“ šitam tikslui pinigai turėtų gausų atnešti vaisių, bent toksai darbas, ar šėip ar teip žiūrėsime, mūsų dabartinėse sąlygose yra laukiamas ir tikrai reikalingas. Vienu metų tokiam darbui turėtų labai užtekti. (? Red.) J. Pipiras.

Red. prierašas. Naujo konkurso reikalingumą mes dar pernai buvome pakėlę, rašdami (14. VII) tam tikrame reikale „Amerikos Lietuvių Sandorai“ („Sus. Liet. Am-je“). Nors tikro atsakymo tame dalyke dar negavome, bet nuo to užmanymo „Sandora“, matoma, nesikrato. Tik ar ji galės (priėmusi tą užmanymą) paskirti pakaktiną sumą konkursui, kad kalbininkai, premijos pasitikėdami, galėtų atsidėję dirbti ir parengti gerą ir pilną gramatiką — etimologiją ir sintaksį, tai dar didelis klausimas. Mums rodosi, jog pakaktiną konkurso sumą sunku bus vienai kokiai įstaigai ar ypatai paaukauti — ir todėl konkursas turėtų būti, mūsų nuomone, sudėtinis, teip-pat kaip ir paties konkurso sąlygos turėtų būti iš pirmo plačiau ir viešai, projekto pavidale, apsvarstytos, kad vėl nebeprisieitų nusivilti. Ir sprendžiamasis komitetas turėtų teipgi būti paskirtas iš tikrai kompetentiškų ypatų, kurios mokėtų ne tik geras, bet ir blogas darbo puses pamatyti ir nurodyti.

Jonas Mačys — Kėkštas.

II.)

Andžiulaitis, pas kurį gyveno Mačys, dėl konspiracijos stokos (tai beveik visų aušriečių ypatybė), atkreipė į save nemalonią valdžios akį ir tapo perkeltas į Lenkiją; neilgai ten beišbuvęs, jis nukeliavo užsienin, pabuvo kelis mėnesius Prūsų Lietuvoj, o išten leidosi į Ameriką ir ten da ir dabar tebegyvena — pinigus krauja. Tuo tarpu Mačys, kad visiškai neliktų be duonos kąsnio, turėjo užimti Augštojoj Panemunėj valsčiaus raštininko vietą. Norint raštininko vieta yra pas mus labai mažai apmokama (apie 180 rub. metinės algos), o darbo yra daug, Mačys su noru ją priėmė; jis tikėjosi kasdien susitikdamas su žmonėmis, kasdien turėdamas su jais reikalus, galėsias daug jiems gero padaryti; matydamas, kaip niekur žmonės teisybės neranda, kaip visur juos skriaudžia, o degdamas tikra, gilia tų žmonių meile, jis manė galėsias jiems kelius parodyti... Teisybė, jis visuomet, kiek galėdamas, gelbėjo žmones, davinėjo jiems visokias patarmes, nelupdavo nuo jų, bet... jis da nesuprato, kad prie dabartinės Maskolijos tvarkos sunku, tiesiog negalima, tikrai padėti žmonėms: valdininkas neturi nėjokio savarankiškumo; jis tėra tik maža didelės biurokratijos mašinos dalelė; jis turi pasiduoti judėjimo bangai. Žmogus, auklėjas prakilnius idealus, užėmęs tokią vietą, turi daryti kompromisą už kom-

¹⁾ pradžia žr. Nr. 3. Red.

promiso, turi išsižadėti tų savo idealų, savo doros principų ir pavirsti negyvu tos didelės mašinos dalele — iškrypimai iš šitos normos čia esti labai, labai reti! Ir Mačys tuoj pamatė, kad apsiriko tikėdamas galėsiąs, tokią vietą užėmęs, daug ką nuveikti; neužilgo ji sunkumu jam pasidarė, bet mesti jos neleido duonos kėsnis; pagaliaus, jis pradėjo ja biau-rėties. Kad bent ant valandėlės išsiliečiuotų nuo to nerimasties kirmino, kuris teip pra-dėjo jį krimsti, jis ėmė gerti...

Gyvendamas Lietuvoj tarp savųjų, jis vis-tik da neužmetė visai savo senovės darbo: norint jau nebe su tokiu karščiu ir pasi-šventimu, jis vis da tebeplatino lietuviškas knygeles, veikė gyvu žodžiu ir rašinėjo i lie-tuviškus laikraščius. Užgesus „Aušrai“, jis rašinėjo korespondencijas ir eileles, pilnas liūdnumo ir vardgienių meilės, į „Lietu-wiszkąjį Balsą“, kuris, kaip jau augš-čiau matėme, pradžioj savo gyvavimo jam labai arti širdies gulėjo. Klėrikališkojoj „Szwiesoj“ ir „Szwiesos Priede“ mėš visiškai neradome jo raštų.

Užgimus „Varpui“ ir „Ūkininkui“, kuriuodu visai atsakė jo pažiūroms, jis pa-sidarė tikru judviejų šalininku. Jo raštus mėš randame ten, pradėdant nuo 1891 m. Daugiausiai tai yra eilės, apie kurias žemiau plačiaus pakalbėsime. Greta eilių eina pu-blicistika, korespondencijos ir ištraukos iš legališkųjų laikraščių. 1891, 1892 ir 1893 m. „V-pe“ mėš suskaitėme iš viso 6 publi-cistikos straipsnius.

1891 m. Nr. 4 straipsnyje „Balsas iz L i e t u o s“ jis nusistebėjęs pabrėžia 1890 m. „Varpo“ ir „Ū-ko“ deficitą. Gėda, sako jis, tokiai tautai, kuri negali išlaikyti nė tokių dviejų laikraščių! Kad bent visi lietuvių in-teligentai parsisiųzdintų sau „Varpą“, jau ne-bebūtų to deficitu; o parsisiųzdinti gali kiek-vienas lengvai krasa (pačtu). Jis teip buvo užsiėmęs tuomet laikraščių platinimo klausimu, kad net pats buvo apsiėmęs organi-zuoti maskviečiams transportus, bet nepasi-sekė tai.

Trijuose minėtuose jo publicistikos straips-niuose kalbama apie rusifikavimą Lietuvos; 1893 m. Nr. 1 straipsnyje „Draugija pa-vojuje“ kalba apie teip gyvą tuomet pas mus lietuvačių klausimą; 1892 m. Nr. 8 pa-duoda „Svarbų užmanymą“, kuriam, jo nuomone, reikėtų pašvęsti didelę atyda visai lietuvių inteligencijai:

„... Kalbu, sako jis, apie padauginimą ir su-stiprinimą tų pragumų ir įrankių, kuriais mes ap-siėmėm kovoti už savo tautystę, už savo laisvę, gyvastį ir palaimą. Matydami, kokios gausios aukos plaukte plaukė iš visų šalių dėl numalšinimo ku-niško bado Maskolijoje, ar negalime tikėtis mes,

lietuviai, jog dėl dvasiško papenėjimo musų gėntės rastumėme pas svetimtaučius teip-pat gausias versmes pašelpos? Savomis pajiegomis mes ne-ištesėsime prieš gūlj visų tų nelaimių, kurios slėgia lietuvius kaipo tautą ir kaipo žmones... Taigi ar nebutu galima musų inteligencijai organizūti rin-kimą pašelpos visame sviete, keliu apgarsinimų, prelekcijų, privatiškos itekmės ir tt.? ... Visų pirmu reiktu surašyti atsakantį atsiliepimą — musų, taip sakant, *grito de dolores* (klyksmą sopulio) apie padėjimą Lietuvių tautos, apiplėtos nū visų žmo-niškų tiesų ir didžiausio izdo spaudos, ir apgar-sinti jį Auropos ir Amerikos laikraščiuose....“

Redakcija nuo savęs priduria, kad jai buvę pranešta prieš kelis mėnesius, jog yra nu-spręsta steigti tam tikslui komitetas, tik tas dalykas, nesuprantama dėlko, neinaš tolyn; bet ir ikišiol šitas užmanymas, kaip ir dau-gelis užmanymų, teliko užmanymu ir ide-alistų lietuvių svajone dargi... apie kitų viešpatysčių intervenciją!

Nuo 1893 m. „Varpo“ Nr. 1 jau nebe-randame jame jo raštų („Ūkininke“ apskritai labai maža ką jo terandame), norint rašyti jis, rodos, nekuomet nenustojo. Teip, 1895 m. žandarai, krėzdami Šakiuose (Naumiesčio pav.) V. Kudirką, rado didelę Mačio eilių sąsiuvą ir profesoriaus Ivaniukovo „Politiškosios Ekonomijos“ vertimą. Bet tuomet da ne-buvo tokio didelio lietuviškų raštų persekio-jimo: Senapilio ir Naumiesčio pav. žandarų viršininkas Sosnovski labiaus mėgo Šešupėje meškerioti, negu lietuviškus raštus gaudyti. Mačio raštai, rasti pas Kudirką, atsidūrė Pe-terburge Policijos Departamento archyve ir da praeis laiko, kolaik bus išten išgauti ir paleisti į žmones.

Mačys tuo tarpu jau buvo gavęs Virbalyj miesto viršininko (burmistro, policmeisterio) vietą. Koku būdu jis tapo Virbalio virši-ninku, mums trūksta žinių. Alga čia nedaug didesnė už aną (raštininko vietą), bet šita vieta da labiaus už aną būtų galėjusi tapti žmogui, mėgstančiam kyšius, turtų šaltiniu — Virbalis tik 5 verstai nuo Prūsų sienos! Bet Mačiui ji buvo visiškai pragaistinga: kaipo miesto viršininkas, jis turėjo vesti pa-žintį su visokiais valdininkais ir būti jų drau-gystėje; jis matė aplink save žvėriškų pralin-kimų, tuščių kalbų, liežuvių ir kortų viešpa-tavimą; ant kiekvieno žingsnio susitikdavo su kyšių ėmimu. Visi prakilnesni jausmai ir platesnės pažiūros čia biauariai išjuokiamos, kojomis mindomos... Mačys jautėsi Vir-balyj da blogiau, negu Panemunėj: jis tu-rėjo slapstyties su savo jausmais ir pažiū-romis ir tik kada-ne-kada, ištrūkęs iš savo bendradarbių draugystės ir nuo popierių ra-šymo, atsiduodavo skaitymui ir eilių rašymui; nesutikimas su savo apystovomis vis augo ir augo pas jį ir antgalo pavirto nuolatiniu

kentėjimu, kurį jis da tankiau ėmė skandinti alkogolyje . . .

Prie lietuvių judėjimo Mačys, Virbalyje būdamas, ypač prisidėjo, palengvindamas susižinojimą su Prūsais „Varpo“ ir „Ūkininko“ redakcijos ir administracijos reikaluose; ir pats, lengvai galėdamas į Prūsus vaikščioti, atliko ten nevieną reikalą.

Už kelių metų jį pasikvietė Vilkaviškio pavieto viršininkas Link už savo sekretorių. Mačys priėmė tą vietą, bet ir ten ne geresnę rado atmosferą. Jis slėpėsi su savo skausmais, niekam jų nerodė. „Tame man padėjo, rašo jis pats, mano nervai, — juk aš jais tik ir gyvenau! Žinoma, jog toks gyvenimas įkvėpia neapykantą visokių formų, kaip gyvenimo, teip ir tarnystės; priešingai, net smagu esti iš jų pasityčioti“. . . Gyvenimo sąlygos jau visiškai buvo jį sulaužiusios, jis nebegalėjo nėvienos dienos apsieiti be alkogolio, ir . . . tik netikėtas atsitikimas ištraukė jį iš tokių sąlygų, bet jau buvo pervėla.

Tai atsitiko 1900 m. pradžioje. Vyresnybė susekė, kad Mačys sutūrėjęs kokias popieras¹⁾. Pakilo didelis trukšmas. Mačys suprato, kame dalykas, ir nusprendė bėgti užsienin. Vietiniai lietuviai tuo tarpu turėjo per 40 rublių, „Vinco Kapso Draugystėlės“ prisiūtų kankinių reikalams; nieko nelaukdami įdavė jam tuos pinigus, ir jis išbėgo, prižadėjęs vėl pradėti darbuoties lietuvių raštenybės dirvoj. Ir iš tikro, neužilgo jau atsiuntė jiems atspauzdintas savo eiles; neužilgo nusiuntė visą pluoštą eilių ir „Varpo“ redakcijon, kurios buvo spauzdinamos ten per ištisus metus, pradedant nuo 1900 m. Nr. 6; kitos buvo atspauzdintos „Vienybė Lietuvosninkų“, o daugybė išmėtytų visur da ir ikišiol niekur neatspauzdinta²⁾. Pasirašinėdavo jįsai po savo eilėmis: *J. M., Kėkštas, Kėkšto šešėlis, K-o šešėlis, J. M. K-o šešėlis.*

Poezijos skaitymas ir eilių rašymas, norint jis pats smarkiai kritikavo „Aušroj“ perdidelį jų rašymą, tai buvo smagiausia jo valanda. Pirmutiniai jo eilių bandymai priguli da „Prieaušriui“ ir „Aušrai“. Tame pačiame numeryje, kur skaitome augščiaus minėtajį (žr. V-po Nr. 3. *Red.*) jo straipsnį „Mūsų vargai“, skaitome ir jo (*J. Mazžinio*)³⁾ eiles „Dirbti!“ 1886 m. „A-os“ Nr. 6 skaitome jo eiles, Kalnėnui (Andžiulaičiui) pašvestas. Bet tuose laikuose eilių rašymas

¹⁾ Ir lietuvių judėjimo vadovai per jį išgaudavo šio kias-tokias žinias.

²⁾ „Vienybė Lietuvosninkų“ žadėjo pernai trečiame numeryje, surinkusi visas jo eiles, išleisti atskiroj knygelėj.

³⁾ Žr. P. M. sutaisytą kalendorių 1904 m., 80 pp.

da anaipol neužimdavo pas jį pirmutinės vietos. Tai pasergime mėš pas jį tik vėliaus — „Varpo“ laikuose. Rašė jis eiles ne būtinai spauzdinimui, o teip sau, savo skausmui kur-nors išlieti. Užtat iš jo eilių mėš gerai galime pažinti jo psichiką ir idealus.

1892 m. „V-o“ Nr. 3 yra jo eilės „Mano turtai“, paimtos iš Georgo Herwegho ir paaukautos „augštos garbės vyrui Dr. V. K.“ (Kudirkai). Autorius negeidžia turtų, nė puikių rūmų; jo turtas — daina. Kiti lažo didžturčiams kojas, kad „šviesią dalį įgyt“, jis laisvas lakioja. Tesidžiaugia ponai muštiniiais, jam laisvė meilesnė; jo auksas — ryto saulutė, sidabras — mėsenio šviesa! Kitos jo eilės „Mano turtas“ yra 1901 m. „V-po“ Nr. 4; dvasia jų ir tokia-pat, kaip anujų:

Po zemę slankiojat su baime,
Už zemės drebate turtus;
Tik kriaslas teko man, bet laime
Nenoriu lyginties su jus'

Liūdnumas ir nusivilimas jau seniai matyti jo eilėse; jau 1891 m. jis užbaigia savo eiles „Kur“:

Dar vietą žinau, kur tyku ir ramu —
Ant galo pabelsti tenai ketinu:
Kur baltas birželis linguoja šakoms,
Ten atsilsį rasiu po vejoms žalioms.

1901 m. jis sako („V-po“ Nr. 2 — „Apleistasis“):

Regiu, štai, dvejetą karvelių,
Kaip jie myluojasi karštai,
Ir širdį spaudžia: kas vargdienį
Aplėbs nors kartą širdingai?
Paguodos širdžiai jau neješkau —
Jai balsas čia niatlieps meilus;
Nereik man svieto meilės — smertis
Vien sužiedotinė man bus.
Nesyk jus stebitės ir klausiat,
O rasi gailitės kada:
Juog aš švelnius jaunystės metuos
Be vilties vystu kaip gėla.
Dangus štai mėlsvas, — audrai kilus,
Tuoj apsiniaukia debesiais:
Juodi vargai mane suvystė,
Išvystė su žilais plaukais.

Liūdnumas ir nusivilimas — tai yra raudonas siūlas, kuris pereina beveik per visas kaip seniau, teip ir vėliau rašytas jo eiles; tik retkarčiais teprasimuša jose pasitikėjimas savo spėkoms, noras ir pasižadėjimas dirbti. Tokius ruožus jo dvasioje išbrėžė nupiešta augščiaus Lietuvos valdininko atmosfera.

Nustojus paskui vietos, atvykus į sulyginamai laisvesnį kraštą, kai-kurioje jo eilėse („Petriui Matulaičiui“, „Kakintinių Motinai“, „Kariška Kyniečių giesmė“, „Darbo žmonių giesmė“, „Lassal'io dvasios priminimas“, „Niapykanta“) aiškiai apsirėiškia greta gilios demokratiškos idėjos ir revoliucijinė srovė. Kolaik jis buvo užėmęs valdžios vietą, jis negalėjo drąsiai apreikšti jai ir visai šių dienų

tvarakai nepermaldaugiam kovos; dabar jis sako „Darbo žmonių giesmė“:

Mus linksmina kova,
Mums nebaisi audra!
Papartis mūs' pirmyn
Į kovą mus vadin —
Žmogaus tiesas atgauti.

Mes kuopoj kaip skala
Nejudanti, druta:
Tad stokim į eiles
Ir kardas mus nuves
Į puikų laisvės rojų!

Poezijos jo eilėse, norint vietomis ir yra, bet nelabai daug; kur-kas daugiau yra paskutinių metų eilėse. Paduodamos čia ištraukos priguli prie geriausių vietų. Skaitomos jos beveik visur sunkokai, per daug autorius naudoja *licentia poetica*; kalba kai kur nusideda prieš etimologijos ir santaikos įstatymus, norint ir pats ši-tą buvo rašinėjęs kalbos dalykuose¹⁾.

Galima buvo tikėtis, kad pakliuęs į naujas gyvenimo apystovas, — atsitraukęs nuo valdžios vietos, iškeliavęs užsienin, da atgis Mačys, bet ne; jau per daug jis buvo sunaikintas, kad galėtų vėl iš naujo pradėti gyvenimą.

Nukeliavęs užsienin, jis iš pradžių apsigyveno Tilžėj, bet neturėdamas iš ko misti, o ką tik gaudamas, tuoj praleizdamas, jis persikraustė į Bitėnus pas žinomą *M. Jankų*. Ten dirbo prie spaustuvės — statė, suko mašiną ir prisidėjo prie redagavimo Jankaus išleidžiamo tuo tarpu gotiškomis raidėmis neperijodiško laikraščio „Saulėtekos“²⁾.

„Saulėteka“, kiek man teko pažinti, tai buvo vienas iš geriausių Prūsų lietuvių laikraščių. Aplink ją, bent jos gyvenimo pradžioj, buvo susitelkusios kelios geresniosios Prūsų lietuvių spėkos ir joje galima rasti vienas, kitas ir rimtesnis straipsnis. Mačiui ji patiko ir Nr. 7 savo „Patėmijimajė iš šalies“ jis sako:

„Kas pažįsta arčiau Prūsų pusės Lietuvius, tas gerai mato, kad maskoliszkoi Lietuva su savo gyventojais yra visai nepažįstama jiems szalis; jie jos ir nenori pažiti, nelaiikydami tū, kaip jie vadiną „Žemaitių“ ne per savo wiengenczius; jų akise „Zemaitis, tai tiek, ką Maskolius, ar Lenkas. Priezascziū įsiwieszpatawimui tokio klaidaus supratimo buvo daug, pradėdant nuo newienokio tikėjimo ir kitokiū polytiszkiū iszlygū, o dabaryksztis judėjimas teipjau nesutvėrė bendrios dirwos, kur galėtu susiartinti Lietuwei abiejū pusiu. Lietuwiszki laikraszcei, kurie iszeina Prūsų Lietuwoje, yra prieszingi lietuwystei, iszskyrus wieną tik „N.(aują) L.(ietuwišką) Ceitungą“, kuri prie sawo pagirtino lenksmo, neturi, wienog, per sawo staczią užduotę atsidūti tautiszkiems reikalams. Dabar, nū pradziūs sziu metų, iszeina į swietą „Saulėteka“, kuri spaudinama gotiszkomis raidėmis ir pazszwėta reikalams Prūsų Lietuwiū; wardas ir pirmykszcei darbai iszleistojo dūda aiszkų liudijimą

¹⁾ Žr. 1892 m. „Varpo“ Nr. 9 — „Iš priezasties valymo kalbos“.

²⁾ Nuo 1. I. 00 iki 15. I. 02 iš viso išėjo „Saulėtekos“ 18 numerių, 392 pp. tokio didumo, kaip p. m. „Varpas“.

apie jos pakraipą ir siekius¹⁾. Musų laikraszcei, kaip užtėmyta, iszskyrus wieną „Tėwyne“, nei nepamėno apie apsiweiszkimą to jau dėlto swarbaus, kad pirmutinio, laikraszczio tokioje dwasėje. O wienog, inteligencija anos pusės galėtu turėti „Saulėtekoje“ puikų įrankį, idant sawo rasztais ir prisidėjimu pasistengti suwest į pažintį tarp sawes Lietuvius abiejū pusiu ir sutverti tarp jų turtą dwasiszką ryszi“

Iš kitų Mačio straipsnių atkreipia mūsų atydą, kaipio iš dalies programinis straipsnis, „Burai ir Lietuvėi“ (žr. Nr. 6). Trumpai perkratęs būrų praeitį ir stipriais dažais nupiešęs jų karę su anglais, jis (*J. Steponaitis*) sako:

„Kaip duria Lietuvems į akį tas puikus paweikšlas Burū giminės, kuri tiek įstengė padaryti budama skaitliuję daug kartu mažesni už musu giminę. . . . Walnybė mes nemylim dėlto, kad jos nepažįstame! Per isztisus amzius polytiszko wergawimo, Lietuviu szirdyse iszdilo pajautimas walnybės; ant galo apie polytiszką walnybę dabarykszcziose įtarmėse mes nei swajoti negalime. Mes turime tiesą ir laikome už pareigą reikalauti, idant mus pripažintu už atskirą tautą, bet reikalauti, idant Lietuwa pripažintu už sawistowj polytiszką kuną — butu neiszzmanėlio darbas. . . . Szendien musu ginklais tur buti: Doriszka isztwermė, noras į darbą, wienybė ir pasiszwėntimas“

Teip manė Mačys apie lietuvių uždavinius vasarą 1900 m. Šiandien jau ir ta srovė, prie kurios jis prigulėjo, — varpiečiai — jau nuėjo tolyn ir pamatė, kad lietuviai be politiško nepriklausymo negali įgyti pilnų savo tautai tiesų, negali laisvai plėtoties, ir užtat jie pastatė savo *maximum* programę nepriklausomos Lietuvos reikalavimą.

Bet vos kelis mėnesius teišbuvo Mačys pas Jankų. Tankiai ten ant jo užpuldavo didelė melancholija ir apatija. Iš tos nerimasties jis baisiai gerdavo, o neturėdamas už ką gerti, kartais norėdavo sau gyvastį atimti. Antgalo, persikraustė į Pabūdupių kaimą (Ragainės valsčiuje) pas vieną iš žymesnių jaunųjų Prūsų lietuvių, „Saulėtekos“ bendradarbį *J. Vanagaitį*. Pas jį Mačys išbuvo apie du mėnesius ir, rengdamas keliauti į Ameriką, kur buvo kviečiamas į „Vienybės Lietuwninkų“ redaktorius, mokinosi angliškos kalbos.

Pagaliaus, jis išsirengė kelionėn. Liūdnos, skaudžios mintys jį slėgė:

Ant denio sau vienas prieš rūstų likimą
Aš rymau suspaustas skaudžių atminimų.
Kur širdį prapuldziau? kaip protas apsilpo?
Kam swieto moningų nesaugojaus kilpų?

Tuo tarpu susidaužė viena su kita marių bangos. Lašas pataikė į keleivio akį ir susimaišė su nuriedėjusia per skruostus ašara:

Lašelis tas Nemunan rasi nuslydo
Nuo veido lietuviu kentėjimo pilno
Ir mane lydėti per jūres atklydo
Į gyvastį naują, į darbą prakilnų.

¹⁾ Mačys, matyt, da idealizavo Jankų.

1900 m. gruodžio mėn. jau buvo jis Amerikoje. Atkeliavo visiškai susirgęs, sunykęs. Ten jis rado laisvą orą, bet ir tas jau nebeįstengė jo atgaivinti.

Atvykęs Amerikon, jis paėmė į savo rankas „Vienybės Lietuvinkų“ redakciją. „Vien. Liet.“ jau seniai buvo pametusi nelemtąją savo pirmųjų metų pakraipą;¹⁾ jau paėmus jos redagavimą minėtamjam *Andžiulaičiui* (nuo 1890 m. Nr. 11 iki 1892 m. Nr. 23), ji pavirto radikališku dargi su socializmo šešėliu laikraščiu. Ačiu Andžiulaičio pažintims, prie jos prisidėjo tuomet daug stiprių lietuvių inteligentų spėkų, kaip antai: *Šliupas*, nustojus išeidinėti 1889 m. „Lietuviškamjam Balsui“, mirėsis 1902 m. inžinierius *Antanas Vilkutaitis (Gulbiniškių Antanas, Gulbiniškių Keturakis, Keturakis, Kunigas A., Daktaras, J. Pajaujis, Kazys Bindokas, Jonas Avulis)*, miręs 22. XI. 92 Aleksote daktaras *Julius Aleksa (Alfas), Bevardis, d-ras Basanavyčius*, pats *J. Mačys, (J. M. Kėkštas)* ir kiti. Nuo 1892 m. Nr. 24 per kun. *Burbos* įtekme ant „V. L.“ išleistojo J. Paukščio tapo atstatytas Andžiulaitis nuo redakcijos, ir „V. L.“ vėl buvo tapusi grynu kunigų, tik jau lietuvišku, ne „naujalenkikišku“, laikraščiu; jos redaktorium tapo buvęs Seinų seminarijos klėrikas, dabar kunigas *A. Milukas*, paskui nuo 1894 m. iki 1897 m. 1 rug-sėjo *J. Petraitis (Kučas)*. Bet Šliupo ir ir jo draugų išleidinėjami laikraščiai ir knygelės, nežiūrint į biaučiausius kunigų keiksmus, rado Amerikoje daug savo pasekėjų. Tų pasekėjų skaičius kas kartą augo ir, pagaliaus, jau pasidarė spėka. Pasergėjo tai ir Paukštis ir, pasikvietęs nuo 1. IX. 97 į „V. L.“ redaktorių *P. Mikolainį*, nutarė pašvesti jiems savo laikraštį. Tokiu būdu „V. L.“ vėl pakliuvo į pirmievių eiles.²⁾

Mačys, paėmęs į savo rankas „V. L.“ redakciją, pirmiausiai „rūpinosi išvengti partijiškumo“; jam rodėsi, kad lietuviai turį turēt vieną tautišką partiją. „Saulėtekos“ Nr. 7 jis savo „Patėmyjimuose iš šalies“ tarp kito ko buvo pasakęs:

„Skaiscziaprotis ir oringas, kad ir „wirszdebis“, anot Szliupo žodžiū, „Warpas“ savo skiltise ant isztisū laksztū dūda warzyties ir tasyti Lietuvos drauginį kuną, idant pritaikyti prie jo tą arba aną socializšką sistemą, neatsižiurint ant to, ar nors maža dalis iszlygū Lietuwijų gywenime suteikia dirwą praktiszkam įwykdinimui auklėjamū

¹⁾ Žr. p. m. „Varpo“ Nr. 12 — „Varpo“ užgimimas“.

²⁾ Žr. 1903 m. „V. L.“ Nr. 41 — „Antanas Vilkutaitis. Darbininkas.“ — Statistika lietuviškų knygų, atspaudintų Amerikoje. 28—33 pp. — „Apzvietos“ 166 pp.

teorijū. Antagonizmas lūmū, laiswa konkurencija, ekspluatatoriū klasa, ekspluatūjami lūma Gallus Mathiae, Mathias gali — sztai ir galimatija . . .

Panašios pažiūros da ir šiandien gana tankiai galima sutikti tarp lietuvių inteligentų, bet reališkas gyvenimas vis retina jų eiles. Ir Mačiui trukšmingas 1901 m. „Susivienijimo Lietuvių Amerikoje“ seimas, kuomet susiskaidė jis į dvi pirmievių ir klėrikalų dali, išskleidė tokią jo svajonę; ten jis pamatė tokį partijų priešingumą, kokio nė tikėties negalima buvo.

Ir Amerikoje ne teip viskas puiku, kaip iš viršaus išrūdo: po augštos kultūros ir kapitalo blizgučiais ten slėpiasi baisus vargas ir neturtas; greta saujelės sočių, vis-ko pertekusių kapitalistų, tūkstančiai ir dargi šimtai tūkstančių darbininkų miršta badu, nuo nesveiko dirbtuvių ir fabriku oro ir visokių nelaimingų atsitikimų. Amerikos lietuviai beveik visi priguli prie antrosios kategorijos. Mačys tuoj atsistojo darbininkų pusėj ir iki paskutinių savo dienų buvo jų draugu, užtarėju ir mokytoju. 1902 m. buvo dideli, visotini Pensilvanijos angliakasių streikai. Mačys visas savo pajiegas paaukavo tam streikui, raštu ir žodžiu kurstė darbininkus tvirtai laikyties, nepasiduoti kapitalistams, kovoti, kolaik nebus išpildyti jų reikalavimai. Pilna „V. L.“ buvo jo straipsnių ir straipsnelių apie tą streiką, apskritai apie darbininkų judėjimą ir socializmo mokslą; jis pats tapo tikru to mokslo pasekėju.

Tuo tarpu jo sveikata, prispausta sunkia redakcijos našta, kur vienam reikia prirašyti beveik visas numeris, da greičiau ėmė gesti; vis-tik „V. L.“ jo laikuose buvo augščiau pakilusi, negu buvo Mikolainio laikuose ir negu dabar yra. 1902 m. spalį mėn., dėl įsikerėjusios pas jį džiovos, jis jau turėjo atsisakyti nuo prigulėjimo prie literatiškojo Tėvynės Mylėtojų Draugystės komiteto (žr. 1902 m. „V. L.“ Nr. 41). Pailsęs gyventi šitoj „ašarų pakalnėj“, jis laukė mirties, troško jos; ji neišrodė jam kokia baidykle, o buvo, kaip pats išsitarė augščiau cituotose eilėse, sužieduotinė, kuri, jei laimės nesuteikia, tai bent ramumą.

Antgalo pasibaigė tos jo nuolatinės kančios: 15 gruodžio jis pasimirė, jo kūnas tapo sudegintas Fresh Pond krematorijoje, Brooklyne.¹⁾

V. Kapsukas.

¹⁾ Žr. 1903 m. „V. L.“ Nr. 3 — „Jonas Maczys. Jo gyvenimas ir darbai.“

Prie programo klausimo.¹⁾

Štai praslinko jau metai, kaip L. D. P-ja, išleidama savo programo projektą, kvietė visūmenę prisidėti prie apsvaistymo užkliudytų jame klausimų, vienok tame laike tesusilaukė vos tik keletu trumpų pasergėjimų. Priežastis, kodėl taip maža teatsiliepė ant programo projekto, nesunku suprasti: mūsų visūmenė maža tėra pribrendusi prie statymo, o da mažiau prie apgynimo kokių-nors bendrų savo gyvenimo reikalavimų. Kaip statymui, taip da labiau apgynimui panašių reikalavimų būtina yra reikalingas platesnis visūmenės supratimas, jog ta tvarka, prie kurios šiandien gyvena, yra netikusi, jog geresnis ir geidžiamas gyvenimas gali pasidaryti tik įvykus jame kai-kurioms permainoms, kurių reikalauja patsai šių dienų skurdus gyvenimas. Kas svarbiausia, jog tų permainų, kurias norėtume įvykinti, negalima nė prasminti, nė išvajoti, nes tuomet ir patsai programos, nupieštas tų permainų įkūnijimui, būtų ne kas kita, kaip tik idealistiškų troškinių rinkinys; toms permainoms pamatą reikia rasti pačiame gyvenime, taip sakant, išspausti iš konkrečių visūmenės gyvenimo sąlygų, nes tik tokios permainos, išnokusios prie tam tikrų materialistinių bei politinių gyvenimo apyvostų, gali surasti geidžiamą visūmenės pritarimą.

Todėl pirm kalbėjimo apie patį programą, kaipo geidžiamųjų visūmenės permainų rinkinį, turime pasiklausti, kokios permainos šiandien noksta Lietuvos gyvenime.

Toms permainoms suprasti reikalinga pažinti ne tik politiška mūsų krašto išvaizdą, kurio nubrėžimu, rodos, mes daugiausiai iki šiol rūpinomės, bet ir — materialistiską, arba ekonomiską jo išvaizdą, nuo kurios galutinai priklauso taip politiškieji, kaip ir sociališkieji šio krašto troškimai. Pilnam nubrėžimui šių ekonomiskųjų sąlygų, kuriose gyvuoja mūsų kraštas, šiandien trūksta mums tam tikro materialo, vienok išdrįstame paskaityti už neatmestinas sekančias to gyvenimo apyvostas:

¹⁾ Nors su autoriaus išreikštomis nuomonėmis šitame straipsnyje (jis paties autoriaus pavadintas: „Ko mes norime ir ant ko mes remiamės“) mes *visai* nesutinkame ir su jo paradoksalais *visai* nesolidarizuojame, tačiau šitą jo straipsnį talpiname, tikėdamies, kad jis (tasai straipsnis) prie tolimesnės diskusijos padės mums arčiau pasizinti ir geriau susiprasti, ypač kad autoriaus daromos klaidos šitame straipsnyje, padėkime, yra gana tipiškos. — Turime būtinai pabrėžti teipgi, jog talpiname B-lis-straipsnį tiktai kaipo atskiros ypatos nuomonę, nors jis pats savo straipsnyje ir visur vadiną save daugskaita (mes, mūsų ir tt.). *V-po Red.*

1. Lietuvos kraštas, papuoles po maskolijos jungu, pasilieka nuolat tos viešpatystės skriaudžiamas ir melžiamas. Lietuvos nejudinamasis turtas, o taip-pat ir kiti jos turtai, pavidale įvairių rinkliavų ir mokesčių, slinksta ir liejas į Maskoliją, nustumdami mūsų kraštą kas kartą vis į didesnį vargą.

2. Išgrobdoma mūsų krašto turtas, Maskolija beveik visai nesirūpina dvasišku bei dorišku mūsų susipratimu, bet priešingai, stabdo mūsų kultūrišką kilimą, uždraudžiamą spaudą, mokslą, susirinkimų ir draugysčių liuosybę, neleidžiamą autonomiškos savvaldystės, valdymosi ir tt.

3. Toksai stabdymas ir gaisinimas mūsų kultūros ypačiasi pasirodo pragaištingas šią gadyne, kuomet Lietuva, įtraukta į kapitalizmo vėžes, kovoje už savo būvį privalo eiti lenktynių su kitomis tautomis. Lietuvos ūkė, kaip ir kilstanti nauja produkcija, jaučia ant savęs Maskolijos policijos pančius — ir tai užmuša atskirų ypatų iniciatyvą, neleidžia ūkėms ir produkcijai liuosai plėtoties.

Šios čia nurodytos apyvastos daro tai, jog vietiniai Lietuvos krašto reikalai, priešinasi pačios viešpatystės reikalams. Tokio vienu ir kitų reikalų santikio atbalsis yra ir pati lietuviystė, kuri tuo labiau eina stipryn, jo labiau yra atjaučiamas pažymėtasis vienu ir kitų reikalų antagonizmas. Ta lietuviystė, kaipo idėjinis tokio nokstančio antagonizmo atbalsis, neveizdint į pačių patrijotų šauksmus, negali augščiau iškilti, — tik tiek, kiek leidžia patsai gyvenimas. Prisiveizdėdami gyvenimui arba, geriaus sakant, išdirbimo būdai pas mūsų smulkiuosius arba ir šiek-tiek stipresnius išdirbėjus, mes maža tematome susipratimo, kas trukdo, savo keliu, gyvesnį tų ūkių augimą. Tik kai-kurios iš jų, gindamosi nuo prapulties, pradeda atjausti ir kultūros stoką ir stoką visų tų tiesų, kurios gal ir galėtų sutūrėti jas nuo prapulties. Kilstantieji naudingesni produkcijos būdai neapkenčia jokių pančių savo plėtojimuis — jie trokšta pilnos liuosybės. Šio reikalavimo vaisiumi anąmet buvo Prancūzų revoliucija, tų pačių troškimų vaisiumi šioj gadyneį yra tautystė, kuri Lietuvos gyvenime įgavo „lietuviystės“ vardą. Prasidėjus mūsų tautiškam gyvenimui, šios lietuviystės tikslas nebuvo aiškus, galima sakyti, lietuviystės tikslas buvo pati lietuviystė; paskui, tolimesnės evoliucijos keliu tapo suprasta, jog ta lietuviystė yra tik įrankiu išgauti tas pačias tiesas, kurių išdėstymą liūdija L. D. P-jos tikslas, formuluotas per antrąjį tos partijos seimą (žiūr. „Varpo“ Nr. 9—10, 1903 m.).

Dėlei pastatytojo minėto partijos tikslo turime pabrėžti, kuo skiriasi tas tikslas, L.

D. P. pastatytas, nuo tikslo, kursai socialistų partijos statomas, nes kai kurie tvirtina, jog žymaus skirtumo nėra. Tuo tarpu čia yra pamatinis skirtumas.

Kaip augščiau jau stengėmės parodyti, tautystės pamatu yra ne kas kita, kaip stengimosi prie naudingesnių produkcijos sąlygų, arba troškimas prašalinti visas varžomasias tiesas kapitalizmo plėtojimuis, — žodžiu (— tegul jau džiaugiasi mūsų brošūriniai sociologai!), produkcijos reikalavimai, arba patiturinčių luomų (buržuazų!) reikalavimai. Tuo tarpu socializmo pamatu yra nepripažinimas kapitalistiškos tvarkos, troškimas prašalinti privatišką savastį kolektivizmo naudon. Vienu žodžiu, tautystė ir socializmas — tai du priešingu ašigaliu ir, jeigu tūlose galvose ir esti jie vienijami, tai tik tame — tų pačių galvų silpnumo ženklas. Tokiam sutaikymui tapo išrastas puikus tiltelis: sako, mes kovojame prieš kiekvieną prispaudimą, o kadangi lietuviai, kaip tauta, yra engiami, tai... kovojame ir už tautos tiesas. Nuo to laiko, kaip tik socialistai pereina minėtąjį tiltelį, jie be baimės gali jau nebedvėti tos puikos tarsi plunksnos (lit. s), dėlei kurios jie skiriasi nuo L. D. P.-jos. Mums rodos, jog lietuvių socialistai jau teip įprato bevaikščiodami tuo tilteliu, kad jiems patiems regisi, jog tai tvirčiausia žemė... Gryno tarp lietuvių socializmo silpnumas kyla ne iš ko kito, kaip tik iš Lietuvos kapitalizmo silpnumo. To kapitalizmo silpnumas pakenkia darbininkų partijoms ne mažiau, kaip ir pačioms tautiškoms partijoms. Tėsant mažoms algoms ir esant daugybei liuosų rankų, darbininkui nėra ko būti Lietuvoje — jis išeikosi geresnės laimės kur svetur, visai nežiūrėdamas kokių ten tautiškų tikslų. Mės numanome, jog darbininkas, dėlei savo luominio padėjimo, supranta, ir gal giliaus net, jog ši tvarka yra netikusi, jog reikia perkeisti pačią visūmenės tvarką, neveizdint, ar tos tvarkos prilaikytojais yra maskoliai, ar lenkai, ar vokiečiai, nes jis teisingai šaukia: visos pasaulės darbininkai vienykitės! Logiška šio protavimo pasekmė turėtų būti pilna tautystės negacija, vienok socialistai, bijodami nustoti savo kredito tarp žmonių, nedrįsta pripažinti tos pasekmės. O tokių kompromisų vaisiumi dažniausiai yra bereikalingas puošimosi minėtąja plunksna. Suprazdami lietuvių, kaip įrankį išgavimui liuosos Lietuvos, kame pilnai būtų užtikrintos kiekvienam žmogaus tiesos, mės nėsame apgynėjais materijališkų kokios-nors vienos atskiros luomos reikalų, nes tuomet mūsų įrankis taptų tikslu. Pagaliaus, ir įgijimas politiškos liuosybės, tos laisvės, kuri

užtikrintų liuosą plėtojimąsi įvairių ir, žinoma, priešingų vienas kitam reikalavimų, nėra kokia ten ypatinga kokios-nors vienos atskiros luomos savastis. Tos liuosybės reikalauja ir vargstantis ant savo ūkės kaimietis, ir amatininkas, nors pamatai, ant kurių jie remiasi, statydami savo reikalavimus, nesusieina ir dažnai gal prieštarauja vienas kitam. Maža to, patsai tų reikalavimų aiškumas arba stiprumas nėra vienodas, didžiai įvairiauja. Dėlei šito įvairumo tūliems gali rodyties, kad darbininkų tik reikalavimai, padėkime, teturi visūmeninę vertę, o kitų reikalavimai, kaipo neaiškūs, nėra svarbūs. Mums rodos, jog teip tūliems manant pasilieka be jokio atžvilgio kokių-nors reikalavimų išsiplatinimo laipsnis. Sakysime, tegul naujos tvarkos reikalavimas apsireiškia kokioj-nors apylinkėje: tų visų protestuojančių suma dėlei šios apylinkės gali būti sulyginamai didžiai žymi, bet jeigu ją išdėstysime ant visų krašto gyventojų, ji gali pasilikti visai maža. Ir priešingai, neaiškūs ir vos žymus viso krašto protestas pasiliktu galinga spēka, jeigu ją galėtume sutraukti į vieną apylinkę.

Kalbu aš apie šią protestų aritmetiką vien dėlei to, jog kai kuriems baisiai rūpi žinoti, kiek yra įtikėjusių į jų teisybę. Gana tokiems idealistams pajauti greta savęs žmonių kuopelę, kaip jie jau greitai su ta kuopele užkariauti visą pasaulę. Kad toksai noras apimti visą pasaulę veikiai gali atsirasti, tai, numanant šio idealisto dūšią, nesunku suprasti: jo nuomone, gana tik, kad kiekvienas iš įtikėjusiųjų įkvėptu tą dvasią nors vienam pašalaičiui, o paskui kiekvienas pašalaitis vėl nors vienam iš kitų pašalaičių ir... pasaulę užimta. Toksai vargšas užmiršta tik vieną svarbų dalyką, jog tų naujai įtikėjusiųjų skaičius šiandien yra materijališkųjų paties gyvenimo sąlygų nutartas ir todėl kaip ten nesikelsi, o augščiau, kaip lemta, nepakilsi. Čia nieko nepagelbės tas tarsi gilus protavimas ūkininko, kursai buvo užsimaņęs praturtėti, nusipirkęs... vištą.

Suprazdami tą galimųjų protestų apskaitymą, mės ir privalome rūpintis jų sustiprėjimu, bet ne vienoje tik kokioje-nors atskiroje apylinkėje ir ne tarp vienos kokios-nors žmonių luomos, bet visur, kame tik, vardan pastatyto tikslo jie gali apsireikšti. Gynimas materijališkų kokios-nors atskiros luomos reikalų, kurį teip nori įkalbėti savo pasergėjimuose dėlei L. D. P.-jos programo p. B. C., mums nerūpi. Svarbiausias uždavinys būtų suvienyti, sujungti tuos atskirus troškimus... liuosybės, kovojant už tautos liuosybę; tame mės regime istorišką ir pačios tos partijos rolę.

Ar suteiks pastatytojo tikslo įsikūnijimas laimę visai tautai ir kiekvienam jos sąnariui? Apie tai tuo tarpu nekalbame; partijos tikslas yra suteikti įrankius, kurie žmonėms būtinai reikalingi yra jieškojimui galimos ant žemės laimės, o kaip tą laimę surasti, spęs apie tai jau būsimos žmonių kartos. Tokiam sprendimui mes šiandien neturime jokių arba veik jokių žinių, o pasitikėti svajojimams, kurie, galvai besikarščiuojant, mirga mūsų akyse, nenorime. Atsisakydami nuo šios svajonės ir tesilaikydami vien tik reališkų, apgriebiamų žinių, mes žinome, jog nustojame prijaunimo tų žmonių, kurių mažai

teišplėtotas protas labiausiai mėgsta svajone — ten jam ramiau, ten jam lengviau skraidyti po plačias padanges. Kaip prigimties pažinimui žmogus kreipėsi pirmų-pirmiausiai ne prie tų daiktų, kuriuos jis galėjo čiupinėti, aiškiai matyti, juos patirti, bet prie giedraus ir tolimo dangaus, tverdamas įvairiausias teorijas tam dangui pažinti, teip lygiai ir savo gyvenimui pažinti jis neveizdi, kodėl yra toksai gyvenimas, kodėl vienam gera, o kitam bloga, bet veizdi į tolimiausią ateitį, kuomet ateis ta laukiama žmonių laimė, kuri nušluostys jų ašaras, išgydys jų sopulius, panaikins jų kenčiamus vargus . . . *Berželis.*

LITERATŪROS SKYRIUS.

Skaitytojas.

Parašė *Gorkij.*

Pabaiga.*)

— Tu perilgai tyli, tu toks vyras, kurs galėtum man atsakymą duot. Gal tu ką-nors pasakysi, jei aš tavęs štai ko paklausiu: tu rašai, ir tūkstančiais žmonių tave skaito; ko gi tu mokai? Ar tu tikėjais, kad tu turi tiesą mokyt?

Pirmą kartą savo gyvenime su tokia atidžia aš žiūrėjau į save. Tenesprendžia, kad aš keliuos ar žemiuos save, norėdamas priviliot žmonių atidžia — elgetų duonos niekas neprašo. Aš radau savyj nemaža gerų jausmų ir norų, nemaža to, ką paprastai už gera turi; bet jausmo, kurs visa tai vienyty, grakščios ir aiškios minties, kuri visas gyvenimo apraiškas apimtų, aš neradau savyj. Mano dūšioje daug yra neapykantos — ji visuomet tę gruzda . . . kartais užsiima šviesia apmaudo liepsna; bet da daugiau tę abejų yra. Kartais jos teip sujudina man protą, teip širdį suspaudžia, jog ilgą laiką aš tampu viduj, kaip sudaužytas . . . Tuokart nieks nežadina manęs gyvent, mano širdis šalta, kaip užmirusi, protas miegais apsiblausęs, o vaidentuvę slogutis beslėgiąs. Ir teip aklas, be žado ir kurčias aš gyvenu ilgas dienas ir naktis nieko nenorėdamas, nieko nesuprazdamas. Tuokart man rodos, kad aš jau miręs, tik kaž-kodėl da po žemių nepakastas. Baimė iš tokio gyvenimo da didesnė tampa supratas, kad turi gyvent, nes mintyje da mažiau prasmės, da daugiau tamsybės . . . Veikiausiai ji atima ir neapykantos džiaugsmą . . .

Ko gi, iš tikro, aš mokau būdamas toks, kaip esu? Ir ką aš žmonėms galiu pasakyt? Tai, ką jau seniai jiems sakė ir visuomet sako, kas randa sau klausytojų, bet geresnių

jų nedaro? O ar aš turiu tiesą mokyt tų idėjų ir supratimų, jeigu aš pats jais užaugintas tankiai darau ne teip, kaip jie liepia? Prieš juos beidamas ar aš parodau, kad persitikrinęs jų teisybe aš turėčiau nuoširdų persitikrinimą, manojo „aš“ pamatą tvirtinantį? Ką gi aš atsakysiu tam žmogui, kurs sėdi šalyj manęs? O jis jau pailso belaukdamas mano atsakymo ir vėl sukalba:

— Aš nebūčiau tavęs klausęs nežinodamas, kad tavo garbės geismas da nepaspėjęs sunaikint tavo doros. Tu turi drąsos manęs klausyt . . . iš to aš matau, kad tavo savi-meilė yra išmintinga, nes tardamas ją pergalėsiąs tu nebėgi nuo manęs nė kankinamas. Už tai aš palengvysiu tau sunkų padėjimą, kuriame esi prieš mane, ir kalbėsiu su tavimi, kaip su kalto žmogumi, o ne piktadariu.

— Kitą kartą gyvenę pas mus didi kalbos dailiadarai, gilūs žmogaus gyvenimo ir dūšios žinovai, žmonės neužturimai siekią gyvenimą tobulint, giliai įtikėję į žmogų. Jie išrašė knygas, kurių nėkuomet nepalies užmiršimas, nes jose padėtos amžinos teisybės, negestancija grožybe žeri jų lapai. Paveikslai, nupieštieji tose knygoose, gyvi, nes sutverti įkvėpimo galia, o darbų pavyzdžiai ir gyvenimo priesakai per amžius nepajudinami bus. Tose knygoose yra ir drąsybė ir verdantis narsas, jose skamba tikra ir laisva meilė, ir nėvieno bereikalingo žodžio nēr jose. Išten, aš žinau, tu sėmėis peną savo dūšiai . . . Bet turbūt blogai mito tavo dūšia, nes kalbėdamas apie teisybę ir meilę tu kalbi melagingai ir veidmainiaudamas, tartum tu prisiverti save kalbėdamas apie tai. Tu, kaip mėnuo, ne savo šviesa švieti, tavo šviesa liūdnei aptemusi, ji daug šešėlių veisia, bet maža tešviečia ir nešildo nė vieno. Tu vargšas būdamas, ar gali duot žmonėms ką-nors tikrai verto? O tai, ką tu duodi, tu duodi ne dideliām džiaugsmui pasidaryt sau gyvenimui beteikiant minties ir kalbos grožybę, bet greičiau netikėtam savo esybės

*) Pradžią žr. Nr. 4.

faktui pasikelti į fenomeno laipsnį, žmonėms reikalingo. Tu duodi dėlto, kad daugiau atsiimtum iš gyvenimo ir žmonių. Tu vargšas dovanoms, tu stačiai rubliatupis — krislytį savo prityrimo tu duodi ant procentų, atidžios nešamų. Tavo plunksna silpnai tepkapsto tikrenybę, pamažu terausia gyvenimo smulknes, ir, berašydamas apie kasdieninius kasdieninių žmonių jausmus, galbūt kad tu ir daug parodai jų protui žemos teisybės; bet ar tu gali jiems suteikt nors mažą, dūšią keliantį, vyliu? . . . Ne! Tu persitikrėnes, kad naudinga rausties po kasdienes šiuokšles ir nieko jose nerast, negut tik liūdnas, menkas teisybes, kurios tik tiek teparodo, kad žmogus biauirus, kvailas, suktas, kad jis visiškai ir visuomet priguli nuo daugybės visokių sąlygų, kad jis nuskurdęs ir išnykęs ir sau vienas būdamas ir pats iš savęs. Gal, žinai, tu jau būsi savaip jį pertikrėnes? Nes jo dūšia atšalus ir protas atšipęs . . . Kur nebūsi! Jis žiūris į savo paveikslą tavo knygoje, o knygos, ypač jei jos parašytos su taja drąsybe, kurią jūs teip tankiai imate už talentą, visuomet kiek gipnotizuoja žmogų. Jis žiūris į save savo paveiksle ir matydamas, koks jis biauirus, nemato, kuo geresnis būtų. Ar tu moki jam parodyt, ku? Ar tu gali tai padaryt pats būdamas . . . bet aš tavęs pasigailėsiu už tai, kad tu, matau, manęs beklauzdamas ne apie tai suki galvą, kaip man atitart ir save pasiteisint. Teip! Nes mokytojas, jei jis teisingas, visuomet turi būt klausančiu mokiniu. Visi jūs, šių dienų gyvenimo mokytojai, daug daugiau atimate iš žmonių, kaip jiems duodate, nes jūs vis kalbate apie žmogaus ydas, tiktai jas tematote. Bet jis turi ir ko gero. Gi jūs jo turite? O jūs, kur jūs geresni už paprastus, kasdienes žmones, kuriuos piešiate teip nemielaiširdingai ir teip kibdami prie jų, save vadindamies mokytojais, nuodėmių skelbėjais vardan dorybės viešpatavimo? Bet ar matote jų, kad dorybės ir nuodėmės, jūsų išgalėms beaptariant jas, tik susimaigė, kaip dviejų kamuolių siūlai, — juodi ir balti, kurie iš artumo nupluko, gaudami viens iš kito po dalį pirminės spalvos. Ir kas-žin, ar jūs bus Dievas siuntęs ant žemės . . . Jis būtų tvirtesnius parinkęs už jus. Jų širdis Jis būtų uždegęs karšta gyvenimo meile, teisybe ir žmonių meile, ir būtų jos žibėjusios mūsų esybės tamsoje, kaipo Jo galios ir vardo šviesuliai . . . Jūs gi smalkinate, kaip pragaro galybės šviesos, ir jūsų smalkčiai, sugaudami protus ir dūšias, apduoda juos savimi nepasitikėt. Sakyk, ko jūs mokote?

Aš jaučiau tą žmogų karštai kvėpuojant man į veidą ir nežiūrėjau į jį, bijodamos jo

akių patikt. Tartum ugnies lašai, jo žodžiai puolė man į smegenis, ir dėlto man skaudu buvo . . . Pasibaisėdamas numaniau, kaip sunku atsakyt ant paprastų klausimų . . . Ir neatsakiau jam.

— Taigi aš, stropus skaitytojas visko, ka tu rašai ir ką rašo tokie, kaip tu, klausiu: kam jūs rašote? O daug jūs rašote . . . Ar gerus jausmus jūs norite pakelt žmonių širdyse? Bet šaltais ir išgverusiais žodžiais jūs to nepadarysite, ne! Ir ne tik to naujo jūs negalite gyvenimui duot, bet ir seną duodate suglamžoje, suvalioje . . . Jūs beskaiitydamas nieko neišmoksti, nieko, neskaitant jūsų, nesigėdi. Vis tas pats, tas pats, tie patys žmonės, tos pačios mintis, atsitikimai . . . Kada gi kalbės apie sujudintą dvasią ir jos atgijimo reikalingumą? Kur gi balsas, šaukiantis į naują gyvenimą, kur drąsos paveikslai, kur drąsus žodžiai, dūšią sparnuojantys?

— Tu gali man pasakyt: gyvenimas neduoda kitiškių paveikslų, tik tuos, kuriuos męs imame. Nesakyk teip, nes žmogui, laimėjusiam kalbos dovaną, gėda ir negražu prisipažint, kad jis nieko neįstengia prieš gyvenimą, kad jis neveikia augščiau už jį pasikelt. O jeigu tu vienodo augštumo su gyvenimu, jeigu tu savo vaidentuvės galia neveiki sutvert paveikslų, kurių nėra gyvenime, bet kurie reikalingi jo pamokymui — tai kokia nauda iš tavo darbo ir kuo tu išteisįsi savo užsiėmimą? Pildydamas žmonių atmintį ir atidiją su šiuokšlėmis fotografiškų paveikslų, nuimtų iš jų gyvenimo, — kurs teip atsitikimų gailingas — pagalvok, ar tu blogo nedarai žmonėms? Nes — prisipažink — tu nemoki teip paveiksluot, kad tavo gyvenimo vardas sukeltų žmogūje keršingą gėdą ir karštą norą sutvert kitiškią esybę išvaizdą . . . Ar tu gali paskubint gyvenimo pulsą, ar tu gali gyvenimui energijos įkvėpt, kaip tai kiti darė?

Mano keistasis draugas nustojo ant valandėlės, o aš tylėdamas mažiau apie jo žodžius.

— Aš matau aplink save daug protingų žmonių, bet maža tarp jų doringų; ir tie patys, kur yra, nuvargę ir dūšia sergantys. Ir nežinau, kodėl aš teip pasergiu: juo žmogus geresnis, juo skaitesnė ir doresnė jo dūšia, — juo mažiau jame energijos, juo labiau jis ligos suspaustas — ir sunku jam gyvent. Vienuolio buvimas ir širdies troškimas — tokių žmonių dalis. Bet kaip jie netrokštų geresnės ateities, sutvert jos jie negali. Ar ne dėlto jie teip nuvargę ir skurdūs, kad nieks jų laiku nesušelpė padrašinančiu dūšią žodžiu? . . .

— Ir da ką — vėl sukalba mano keistasis draugas, — ar tu gali pakelt žmogūje džiaug-

smingą juoką, dūšią skaidrinantį? Pažiūrėk, juk žmonės visai nebemoka gerai juokties! Jie piktai juokias, bauriai juokias, tankiai per ašaras juokias, bet nėkuomet negirdėsi tarp jų džiaugsmingo, nuoširdaus juoko, to juoko, kurs turėtų užaugusių krūtines sujūdint, nes gerai juokiantis dūšia sveiksta... Žmogui reikalinga juokties, nes juokas — tai viena iš nedaugelio ypatybių prieš gyvulių ypatybes. Ar tu gali pakelt žmonėse kokį-nors kitą juoką, neskaitant peikiamojo, šmaizaus juoko, tave, žmogų, apjuokiantį, kurs dėlto tik juokingas, kad nuskurdęs? Suprask, tavo mokslo tiesa turi turėt pakaktinai pamato tavo gabume sukelt žmonėse širdies jausmus, kuriais, kaip kūjeliais, vienos gyvenimo formos turi būt sudaužytos ir išardytos, idant kitas sutvertų, laisvesnes ankštųjų vietoje. Rūstybė, drąsa, neapykanta, biaurestis, gėda ir, pagaliaus, baisus apmaudas — štai įrankiai, kuriais viską gali sunaikint ant žemės. Tu gali duot tokius įrankius? Tu gali juos paleist į žmones? Idant turėtum tiesą kalbėt į žmones, reikia ar labai neapkęst jų ydas ar labai juos mylėt už jų kėsmus. Jeigu šitų jausmų nėra tavo dūšioje, tesie padorus ir gerai pamislyk, kol ką sakysi...

Jau švito, bet mano dūšioje vis tiršėjo tamsa. O žmogus, kuriam nebuvo paslapties mano dūšioje, vis kalbėjo. Kartais manyje žibterėdavo mintis:

— Ar jis tik žmogus?

Bet įnertas į jo žodžius aš negalėjau manyt apie tai, ir vėl man į smegenis, kaip adatos, smego žodžiai.

— Vienok gyvenimas auga ir platyn ir gilyn, kad ir pamažu augdamas, nes jūs negalite ir nemokate paskubint jo bėgio. Gyvenimas auga, ir žmonės kasdien mokes klausit. Kas jiems atsakys? Turėtumėte jus, pranašai — svetimvardžiai. Bet ar jūs tiek numanote gyvenimą, kad galėtumėte jį kitiems išaiškint? Ar jūs suprantate savo laiko reikalavimus, ar jūs jaučiate ateitį, ir ką jūs galite pasakyt sujudinimui žmogaus dvasios, kurs gyvenimo purvais suėstas, dvasia puolęs? Jis puolęs dvasia, gyvenimo įstabumas jame sumenkęs, noras vertai gyvent sunykęs, jis nori stačiai, kaip kiaušlė, gyvent, ir — jūs girdite — jis jau begėdiškai juokias, girdėdamas žodį „idealas“: žmogus tampa vien kaulų krūva, mėsa ir stambia oda apaugusia, ir tą baurią kaulų krūvą nebe dvasia gaivina, bet geiduliai. Jis reikalauja atidžios — greičiau jam padėkite gyvent, kol da žmogumi tebėr! Bet ką jūs galite padaryt ištroškinimui jame gyvenimo, patįs tik dejuodami, vaitodami, dūsaudami arba su širdies ramybe piesdami,

kaip jis puva? Pavirš gyvenimo sklaidos kirmijimo kvapas, širdis niekšyste aptekusios, rankas ir protus veržia švelniais pančiais tinginys... Ką jūs įnešate į tą baurėtuves netvarką? Kokie visi jūs menki, kokie skurdūs, kaip daug jūs! O, kad rastųsi mylįs ir rūstas žmogus su karšta širdimi ir galingu, viską apimančiu protu! Begėdiškos tylos troškumoj atsilieptų pranašingi žodžiai, kaip vargo balsai, ir, rasi, kruptelėtų niekingos gyvų numirėlių dūšios!...

Po tų žodžių jis ilgai tylėjo. Aš nežiūrėjau į jį. Nebeatmenu, ko pas mane daugiau buvo — gėdos ar baimės?

— Ką tu gali man pasakyt? — atsiliepė jis ramiai klausdamas.

— Nieko... — atsakiau aš.

Ir vėl nutilova.

— O kaip gi tu dabar gyvėsi?

— Nežinau... — atsakiau aš.

— Ką gi tu žmonėms sakysi?

Aš nutylėjau.

— Nėra didesnės išminties per tylėjimą!...

Kankinanti buvo valandėlė tarp tų jo žodžių ir juoko, kurs tuojau po jų prasklydo. Jis juokės gerėdamos, kaip žmogus, kuriam seniai jau nebeteko teip lengvai ir gražiai pasijuokt. Mano širdis kraujais verkė dėl šito prakeikto juoko.

— Che, che, che! Ir tai tu — gyvenimo mokytojas? Tu, kurį teip lengva nugązdint? Dabar, man rodos, tu supratai, kas aš? Supratai? Che, che, che... Ir kiekvienas iš jūsų, jaunikačiū, seniais gimusių, teip-pat nusigėstų panorėjęs su manim reikalą turėt. Tik tas, kurs užsidengęs priešgynystės, melo ir begėdystės šarvais nesušiurps savo sąžinės teisiamas... Matai, koks galingas: stumtelėjau — ir tu krenti. Sakyk man, na, ką nors pasakyk man savo pasiteisinimui, suversk tai, ką aš pasakiau! Atleisk savo širdį nuo gėdos ir skausmo! Pabūk nors valandėlę galingas ir savim pasitikėk, ir aš atšauksiu, ką drėbęs tau į akis. Aš nulenkysiu prieš tave galvą... Pasirodyk man šį-tą turįs savo dūšioje, kad galėčiau tavyje mokytoją išvyst! Man reikia mokytojo, nes aš žmogus. Aš pasiklydau gyvenimo tamsybėje ir jieskau išeit į šviesą, teisybę, grožę, į naują gyvenimą — parodyk man kelią! Aš žmogus. Nekęsk mane, mušk mane, bet trauk mane, atšalusį, laukan iš gyvenimo dumblo! Aš noriu būt geresnis, kaip esu. Ką turiu daryt? Sakyk!

Aš samprotavau: ar aš galiu, ar galiu pakakint reikalavimus, kuriuos žmogus savąja tiesa man teikia? Gyvenimas gęsta, žmonių protai vis tirščiau apsiūkia abejų tamsybe ir reikia išeinamasis kelias rast. Kur tas kelias? Viena, ką aš žinau: ne

laimės reikia jieškot, kam ji? Ne laimėje gyvenimo prasmė ir save besikakindamas žmogus neprisisotis — jis tik augštesnis už tai. Gyvenimo prasmė — gražybės skaistume ir siekiamąjį tikslo smarkume, ir reikia, idant kiekviena esybės valandėlė turėtų savo augštą tikslą. Tai būtų galimas daiktas . . . tik ne tarp senų gyvenimo sienų, kur visiems teip ankšta, kur nėra laisvės žmogaus dvasiai . . .

O jis vėl juokės, bet jau tyloms, kaip žmogus, kurio širdis minčių iškirmvarpuota.

— Kiek buvo žmonių ant žemės, o kiek tėra ant jos paminklų pastatyta! Kodėl gi teip? Bet tesie prakeikta praeitis — per daug ji užvydėtina! Nes dabar visiškai nebėr tokių žmonių, kur mirdami paliktų kokį-nors pėdsaką ant žemės. Snaudžia žmogus . . . ir nieks jo nežadina. Snaudžia jis ir gyvuliui pavirsta. Botago jam reikia ir botagu sudrožus karšto meilės glamonėjimo. Nebijok jo įskaudint: jis tave supras mušus iš meilės ir tarsis užsipelnęs mušimą. Sopulį kenčiant ir neberimstant iš gėdos tu priglausk jį karštai prie širdies — ir jis atgis . . . Žmonės? Jie vis da vaikais tebėr, nors kartais jie ir stebina mus savo darbų piktumu ir minčių dalkumu. Jie visuomet reikalauja globos, auginimo ir meilės, reikalauja, kad nuolat rū-

pintų geru ir sveiku jų dūšioms maistu . . . O ar tu moki žmones mylėt?

— Žmones mylėt? — atklačiau aš abejodamas, nes iš tikro aš nežinau, ar aš myliu žmones. Reikia atvirus širdies būt — aš šito nežinau. Kas pasisakys apie save: štai aš myliu žmones! Žmogus, kurs įsidėmėtinai savęs žiūris, ilgai palaužys galvą, kol šitą klausimą išrišęs pasakys: myliu. Visi žino, kaip toli esti nuo kiekvieno iš mūsų mūsų artimas.

— Tu tyli? Vistiek-pat — aš suprantu tave ir tylint . . . Aš einu . . .

— Ar jau? — tyloms paklačiau aš, nes kad ir baisu man jo buvo, paties savęs da baisiau . . .

— Jau . . . Nekartą da aš ateisiu pas tave. Lauk!

Ir jis nuėjo.

Bet kaip? Aš jo nemačiau nueinant. — Jis greit ir tyloms nuėjo pranykdamas, kaip šešėliai nyksta . . . Aš da ilgai sėdėjau sodne ant suolo nē neįauzdamas šalčio, nē nematydamas, kaip saulė užtekėjo ir skaisčiai žibėjo jos spinduliai, atsimušdami į apšalusias medžių šakas. Keistai man išrodė ir šviesi diena ir saulė, kaip visuomet, ramiai žibanti, ir ta sena nualsinta žemė, užsidengusi sniego patalu, apaktinai žerėjusio saulės spinduliuose . . .

Vertė V. P.

K O R E S P O N D E N C I J O S .

Ryga. Sausio 20 d. tapo čia valdžios patvirtinta lietuvių muzikantų ir dainininkų draugystė, vardu „Kanklės“.

Draugystės sąnariai galės rinkties savame bute mokyties dainavimo arba muzikos, o teipgi, su valdžios žinia, rengti viešus koncertus, spektaklius, skaitymus ir tt. (§ 2).

Draugystės sąnariais gali būti visi gyvenantieji Liflandijoje, be skirtumo kilties arba tikėjimo (§ 12).

Tokiū būdu ši draugystė paliečia tik lietuvius, gyvenančius Liflandijos gubernijoje, nes tik jie tegali būti tos draugystės sąnariais.

Draugystei leista turėti savo antspaudą su jos vardo parašu (nepasakyta, kad rusiškas turi būti parašas), o teip-pat leista turėti savo knygyną, prisilaikant tiesų, kurios yra užlaikomos įsteigiant viešus knygynus (§§ 10, 11).

Panašių dainininkų kuopų Latvijoje yra gana daug; latvių dainininkų bendrovės daug prisidėjo prie jų atgijimo ir pakėlimo tautiškos sąmonės. Lietuvoj ikišiol nėra nė vienos tokios draugystės, — ir jų įsteigimui mēs jokio darbo nėsame padėję. Todėl naujai įsteigta lietuvių dainininkų draugystė Rygoj turėtų mus paskatinti prie įsteigimo tokių draugysčių ir pačioj Lietuvoj. Žinau, jog daž-

niausiai mūsų tautiečiai nedrįsta užsiimti panašiais darbais, tardami, jog valdžia neleis jų įkurti. Tas atsiminimas apie valdžią dažniausiai pakerta visą žmonių energiją, užmuša juose visai norą ką-nors daryti, o tuo tarpu reikia daryti, reikia naudoties visais nors ir mažiausiais pragumais, kurie gali padėti mums pakilti.

Vanagėlis.

Vilnius. Kovo 14-oj dienoj buvo čia pirmas „Vilniaus lietuvių susielpiamosios draugovės“ susirinkimas, sąnarių įsteigtojų sušauktas. Susirinkusių buvo apie 50 yp. Susirinkimo vadovu buvo išrinktas P. Matulionis, o susirinkimo raštininku J. Vileišis. Šio susirinkimo apsvarstymui buvo pavestu du klausimu: išrinkimas naujų sąnarių, sutikusių prie draugovės pristoti, ir išrinkimas draugovės vyresnybės. Naujųjų sąnarių tapo priimta apie 30. Tokiū būdu draugovė tuo tarpu yra apie 50 ypatų. Į draugovės vyriausybės sąnarius tapo išrinkti šitie 8 žmonės: Daktaras Ant. Vileišis, P. Matulionis, kun. J. Kukta, J. Bortkevyčius, Ant. Smetona, J. Baronas, J. Strazdas ir K. Krištapovyčius. Vyriausybės sąnariai iš savo tarpo išskyrė: pirmsėdžiu Ant. Vileišį, išdininku kun. J. Kuktą ir raštininku Smetoną. Vyriausybės sąnarių užvaduotojais arba kandidatais tapo išrinktos šios ypatos: Vildžius, Urbas, Skripkus, Bortkevyčienė, Steigvila, Gaidelionis, Jaks-Tyras,

Urbanavyčius. Draugovės garbės sąnariu tapo vienbalsiai išrinktas Petras Vileišis. Pagal draugovės įstatymų, vyriausybės sąnarius ir kandidatus patvirtina gubernatorius. Todėl išrinktųjų surašas tapo paduotas gubernatoriui ir laukiamas yra tuo tarpu gubernatoriaus atsakymas.

Draugovės buveinė yra šv. Mikalojaus bažnyčios namuose.

Vng.

Mūsų Kronika

Karės atgarsiai. Iš Vilniaus gubernijos rašo mums p. Vanagėlis: Prasidėjus kare, Šventėnų džiaukonystės kunigas Borodzič (lietuvis) panorėjo atsižymėti ypatingu prisirišimu prie valdžios; jis nusiuntė vidaus dalykų ministro vardu telegramą, kuriame išreiškdamas savo pavaldiniais carui jausmus linkėjo jam laimės šioj karėje. Žinoma, nuo ministro gavo padėkavojimą. Kiek girdėti, tik vienas kunigas iš Vilniaus vyskupystės teisdrįso pasirodyti su tais savo jausmais, bent tik apie Borodzičą tėra tikra žinia. Visi kiti vyskupystės kunigai pasikakino perskaitę caro manifestą iš sakyklų. Manifestas buvo skaitomas maskoliškai, nes vyskupytės valdytojas teip įsakęs. Bažnyčiose renkami pinigai karės reikalams.

Areštas. Mums N. Jur. praneša: Neseniai (galbūt apie 17 baland.) tapo areštuotas Seredžiaus aptiek. Matulaitis. Pas jį nedaug ką terado, tik tarp rastų dalykų buvo kelios politiško turinio knygtės. Kolei kas Matulaitis sėdi Kauno kalėjime. Artimesnių žinių trūksta.

Muravjovo gadynės dokumentai. „Sėv.-Zapadnoje Slovo“ praneša, jog rengiamas esąs jau išleidimas dokumentų, esančių viešajame Vilniaus muzėjuje, priklausančių Muravjovo gadynei. Žadama išleisti tų dokumentų iš viso apie 10 tomų.

Nuo Redakcijos,

Meldžiame V-po korespondentų greičiau pranešti mums, ar teisybė, jog:

1. Rygos lietuvių susiėlpiamoji draugovė paaukavo karės reikalams (Raud. Kryžiu) 100 rub. (kuomet ir kaip tai padarė)?

2. Petrapilio lietuvių labdarių draugovė žadėjo ar žada prisidėti prie inž. Vileišio ir dr. vės pirmsėdžio Matulaičio užmanymo ir paaukauti teipgi karės reikalams 100 rub. (o gal jau ir paaukavo)?

Mums neseniai pranešė apie tai p. Kareivis, bet tik kaip „garsą“. Mums labai reikalinga kuo-greičiau tikros žinios apie tai gauti.

Apskritai, meldžiame korespondentų plačiau informuoti mus, paduodami tikras

žinias, kas dedasi dabar karės laike Lietuvoj, kaip užsilaiko Lietuvos gyventojai ir t. v. „legališkosios“ lietuvių draugovės, kas daroma ir t. t. —

Paskutinės aukos „Varpo“, „Ūkininko“ ir „Naujiečių“ reikalams 1903 m.

Polak 1 r.; Litvin 2 r.; Juodvarnis už 1903 m. 20 r.; Mara 10 r.; nuo vaikų egelės liko 3 r.; P. A. 5 r. = 41 rub. = 88,56 mk.
Buvo* (žr. „Varpas“ 03 Nr. 12) 2840,68 mk.
Iš viso 2929,24 mk.

20. V. 04.

M. Saunus.

*) Nuo buvusios aukų sumos tapo čionai atitraukta klaidingai patilpusi „V-po“ Nr. 12 per. m. auka: „Per A-s 15 r. = 32,40 mk.“

„Varpo“, „Ūkininko“ ir „Naujiečių“

Apyskaita

— už 1903 metus. —

Išleidimas.

I. <i>Laikraščiai:</i>			
1. „Varpas“ Nr. 1—12	1311,70		
2. „Ūkininkas“ Nr. 1—12	1178,52		
3. „Naujiečių“ Nr. 1—12	708,60	3198,82	
II. <i>Knygos:</i>			
1. „Ū-ko Kalendorius“ 1904 m.	163,25		
2. „Tautiškas atgijimas Lietuvių ir k.“	125,75		
3. „Dvidešimtinės „Auszros“ sukaktuvės“	52,80		
4. „Kunigo naudą velniai gauda“	47,50		
5. „Sodžiaus vaizdeliai“	27,00	416,30	
III. <i>Korespondencija ir raštų ekspedycja</i>			
	525,29	525,29	
IV. <i>Žygiai</i> (p. L. 30 mk.)			
	94,80	94,80	
V. <i>Redaktoriaus alga</i>			
	1296,00	1296,00	
	Išleista iš viso mk. 5531,21		

Jėmimas.

I. <i>Prenumerata:</i>			
1. „Varpo“	977,17		
2. „Ūkininko“	451,49		
3. „Naujiečių“	409,94	1838,60	
II. Už parduotus atskirus laikraščių NNr.			
	47,40	47,40	
III. Už parduotus pirmesniųjų metų laikraščius			
	61,49	61,49	
IV. 1902 m. prenumeratorių sugražinta skola			
	29,78	29,78	
V. Už parduotas knygas			
	428,96	428,96	
VI. Apgarsinimai			
	229,90	229,90	
VII. „Tėv. Myl. D-tės“ sugražinta skola			
	18,09	18,09	
	Išleista mk. 2654,22		
	Išleista mk. 5531,21		
	Deficitas mk. 2876,99		
	Aukos 1903 metams mk. 2929,24		
	Lieką 1904 metams mk. 52,25		

20. V. 04.

Administracija.

Atsakymai.

Prisiuntusiam „Žiniās apie vainą“. Nepitinka dengties svetimu vardu — ir savo užmanymą padavinėti už C. K. „nutarimą“. Labai ir labai patariame to kitą sykį daugiau nebedaryti. — Raštelis spaudai netinka — dedame archyvan.

Rašytojams. Mūsų prašo pagarsinti, jog esą gero vertėjo išversta: 1) Danieliaus De-fo „Robinzonas Kruzo“, verčiama 2) Bičer Ston'o: Dėdės Tomo triobelė“, ir greitai laiku būsią išversta 3) Ser-vantes'o: „Don-Kichotas“.

Naujai prisiųsti R-jai rankraščiai.

V. Pikojo: „Biaurūs žmonės“, „Dykų žmonių pašneka“; *Vikingo:* „Danko“; *Mikšo Kipšo:* „Pikta Valia“. — Ištirauskos iš laikr. „Wisla“ ir Karskio straipsnio.

Iš prisiųstų R-jai rankraščių išsiuntėme: „*Draugui*“ — K. G. R. Senapilio gimnazijos mokinių statistika; *Mokslaeivio* Atvirą laišką.

Prisiųsti R-jai nauji spaudiniai.

Юшкевичъ А. Литовскій словарь съ толкованіемъ словъ на рускомъ и польскомъ языкахъ. Выпускъ второй. Изд. Отд. рус. яз. и слов. Импер. Акад. Наукъ. С.-Петербургъ 1904. Цѣна II-му выпуску Словаря 2 руб. (Raidės: E—J.) Iš viso pusl. 391—721 (391—692 pp. *žodynas* ir 693 iki 721 pp. „поправки и примѣчанія ко 2-му выпуску“) + LXII,(I—LIX pp. „послѣловіе

И. О. Яблонскаго“ ir LXI—LXII pp. „объясненіе сокращеній“).

Šernas. Gamtos pajėgos ir kaip iš jų naudotis. Pagal Bitnera sutaisė . . . Chicago, Ill., Turtu ir Spauda „Lietuvos“. 1904. (238 pusl.)

Tolstoj L. N. gr. Ponas ir bernas. Į lietuvišką vertė Jonas Berzinas. Chicago Ill. Turtu ir Spauda „Lietuvos“. 1904. (pusl. VI + 60.)

Nuo Redakcijos.

„Varpo“ ir „Ūkininko“ Redakcijai trūksta ir labai reikalingi yra šitie „V-po“ ir „Ūk-ko NNR.“:

„**Varpo**“: 1892 m. Nr. 3; 1893 m. NNR. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 12; 1894 m. NNR. 2, 3, 12.

„**Ūkininko**“: 1891 m. NNR. 7, 8, 10, 11; 1892 m. Nr. 1; 1893 m. NNR. 2, 4, 5, 8, 10, 11, 12; 1894 m. NNR. 1, 6; 1899 m. NNR. 1, 2.

Kadangi šitie NNR. jau yra išpirkti, todėl kreipiamės į visus, kurie turėtų dar juos, melzdami už šokią ar tokią prekę pavesti mums paminėtus čia NNR. Visi čia minėtieji NNR. reikalingi yra ne pirksitei, bet Redakcijos kompletui.

TURINYS.

Lenkų tautininkai ir lietuviai. p. *Lietuvos bajoras.* FELJETONAS. Rašomosios kalbos reikalai ir naujo konkurso reikalingumas p. *Pipiras.* Jonas Mačys-Kėkštas. II p. *V. Kapsukas.* Prie programo klausimo p. *Berželis.* LITERATŪROS SKYRIUS. Skaitytojas (pabaiga) p. *Gorkij, v. V. P. KORESPONDENCIJOS.* Ryga p. *Vanagėlis.* Vilnius p. *Vng.* — Mūsų Kronika. Nuo Redakcijos. — „Varpo“, „Ūkininko“ ir „Naujienu“ apyskaita už 1903 metus. Atsakymai. Apgarsinimai.

APGARSINIMAI.

Naudingos ir smagios pasiskaityti knygelės:

1. Naudingi skaitymai iš prigimties mokslo su daugel paveikslėlių 30 kap.
2. Iš kur akmenys ant mūsų laukų atsirado (su paveikslėliais) 20 "
3. Saulės ir mėnesio aptemimai (su paveiks.) 20 "
4. Pirmutinė pašalpa umai susirgus: teipogi gėralai alkogoliniai ir tabaka 15 "
5. Kapai didžiū kunigaikščių ir karaliū Vilniuje 15 "
6. Garo mašinos ir gelžkeliai (su paveiksl.) 10 "
7. Pamokinimas, kaip nuo pagedimo apsaugoti žmones, pagedusių šunų aprietus 6 "
8. Džiova ir kaip nuo jos apsaugoti 6 "
9. Patarmės moterims, kurios nori buti sveikos 10 "
10. Trumpa šneka apie limpančias ligas ir kaip nuo anų atsiginti 10 "
11. Trjs pamokslai apie gspadorystę dėl gspadorių sodiečių (antra laida) 15 "
12. Bulvių vaisinimas 15 "
13. Žaibais ir griaustinis (su 21 paveiksl.) 20 "
14. Apie Joną Gutenbergą ir apie tai, kaip žmonės rašymo ir spaudos išsimokė (su 10 paveikslėliū) 20 "
15. Kas tai yra dirbama žemė, kaip ji atsirado, kokie yra jos skyriai ir kaip anuos pažinti 15 "
16. Epiktėto aforizmai su pridėjimu keleto skyriū iš jo „Pruntavimų“ 15 "
17. Trumpa geometrija 50 "

18. Ukiškos draugystės įvairiuose kraštuose 10 "
19. Parinktos lietuviškos dainos pagal Antaną Juškevičių 6 "
20. Kaip apsireiškia gyvastis žmogaus kune (su 35 paveikslėliais) 15 "
21. Tekinimo amatas (su 47 paveiksl.) 15 "
22. Avižų auginimas (su 8 paveiksl.) 10 "
23. Vienas iš mūsų tur apsviesti 10 "
24. Nekurie amatai (su 43 paveiksl.) 20 "
25. Įrankis dėl pagerinimo ir sutaisymo šosiejinių ir paprastų keliū (su 40 pav.) 25 "
26. Gyvenimus šv. Kazimiero (su 3 paveiksl.) 10 "
27. Gyvenimo džiaugsmai. Pagal Lebboką P. N. sutaisyta 30 "
28. Ką ir kaip nekurie amatininkai dirba 20 "
29. Trumpa visuotina istorija. I. dalis. Senovės istorija 20 "
30. Savišelpystė 30 "
31. Sofoklis. Antigona (tragedija). Vertė J. Š. 20 "
32. Pirmą pagelba nelaiminguose atsikiimuose 40 "
33. Kas ir kiek žemės gali pirktis Lietuvoj 10 "
34. Miškų, laukų, sodų, daržų eibės ir baismės už jas 10 "
35. Džiova ir kova su ja 30 "
36. Dykaviečių apmedžiavimas 30 "
37. Paprasti išdarbiai iš šakų 25 "
38. Kaip reikia pinti rėčkos, baldai ir tt. 30 "

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen) Fabrikstrasse Nr. 27.

Redakcijos ir Administracijos adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen, Fabrikstrasse 27. Atsakomasis Redaktorius: J. Lapinas. — Spauzdinta paš Otto v. Mauderodė, Tilžėje.